

UT

UNIVERSITAS TARTUENSIS

November 2011 nr 10 (2399) • Tartu ülikooli ajakiri

Selles numbris:

VÕSAVILLEMITE JA INIMESTE
SUHE LUUBI ALL

GEOLOOGIATEADURIST MAAVANEMAKS

HIINA NOORMEES TARTUS
KOOSTÖÖSILDU LOOMAS

KUIDAS SAADA
JA JÄÄDA
TIPPSPORTLASEKS?

EDASIÕPPIMISE OTSUS

Foto: Andres Tennus

Sigrid Sõerunurk
UT peatoimetaja

Plaanitava kõrgharidusreformiga peaksid end kursis hoidma kindlasti praegused ja tulevased üliõpilased, kuigi seal on rohkem segadust kui selgust nii ülikoolijuhtide, ametnike kui ka üliõpilaste jaoks. Reformi tervikpilti ei ole tutvustatud, nagu viitas TÜ teadusprorektor Kristjan Haller oktoobrikuisel TÜ nõukogu istungil. Killukesi siit ja sealt saadab meeletu tempo, mis sunnib justkui vastu võtma otsuseid, mida olemasoleva info põhjal ei saa teha. Nii leidsid TÜ kõrgeima otsustuskogu liikmed, et olenemata sellest, mis suunas reform liigub, kinnitatakse uue

õppeaasta vastuvõtutingimused ja ajakava novembrikuisel istungil. Sest detsembris on juba «Teeviit» ja 2012. aasta alguses peavad üliõpilased valima riigieksamid. Nagu sedastati, on ülikool pidanud varemgi langetama otsuseid olukorras, kus vajalikku sisendit väljastpoolt ülikooli ei ole tulnud või on tulnud segaselt või hilinemisega.

Eeldatavasti lähikuudel saab selgeks, kas, millal ja mis kujul reform rakendub. TÜ ametnikud on arvutanud ümber oma kolleegide arvutusi haridus- ja teadusministeeriumis, näidanud, kui palju raha nõuab tegelikult riigieelarvete vaheliste kohtade kaotamine.

Kõige selle kõrval soovitan praegustele abiturientidele, kes plaanivad õpingute jätkamist ülikoolis, pöörata rohkem tähelepanu ka vastuvõtutingimustele. Tartu ülikool otsustas eelmisel aastal enda vastuvõtutingimusi karmistada ja sellega kaotati ka üldine lävendipõhine sisseastumine. Otsustamine, mille alusel ülikool uusi üliõpilasi vastu võtab, jääb endiselt ülikooli pädevusse ning TÜ on otsustanud hakata tudengikandidaate senisest enam

«sõeluma». Lävendipõhise vastuvõtu kaotamine on alles algus. Ülikoolis seisab veel ees arutelu, kuidas erialadele kõige paremini tudengeid välja valida. Kas mõnel juhul jääda siiski lävendi juurde, kas anda suurem kaal erialastele või kas kasutada kombineeritud meetodit.

Potentsiaalse tudengi jaoks tähendab see, et veelgi enam peab ta erialavaliku läbi mõtlema. Tähelepanelikumalt tuleb uurida õppekavu ning kui kättesaadavast infost jääb väheks, siis küsida-küsida-küsida. Selleks ongi lahtiste uste päevad, teeviidad jms üritused. Uurige, miks peaks tulema just seda eriala õppima, millised teadmised ja oskused peaks lõpetaja omandama, millised on karjääriväljavaated, milline on konkreetse eriala lõpetajal erialasele tööle saamise tõenäosus, millised on teie enda ootused jne.

Ja kuigi ülikool sätestab mängureeglid (st vastuvõtutingimused), teevad lõpuks ühele või teisele erialale kandideerimise valiku siiski noored. Seetõttu maksab tähelepanelikult uurida, mida sisuliselt hõlmavad endas kõlavad ja vähem kõlavad erialanimetused.

Universitas Tartuensis on Tartu ülikooli ajakiri. Ilmub kord kuus. Tiraaz 3500. Tellimisindeks Eesti Postis 00892 • Tartu, Munga 4 (II k); Tel: 737 5680, 523 1751; e-post: ajakiri@ut.ee; www.ajakiri.ut.ee. Postiaadress: Ülikooli 18, Tartu 50090 • **Vastutav väljaandja:** Illari Lään; **peatoimetaja:** Sigrid Sõerunurk; **toimetajad:** Merilyn Merisalu ja Sven Paulus; **keeletoimetaja:** Marika Kullamaa; **küljendaja:** Margus Nõmm; **fotograafid:** Andres Tennus ja Ove Maidla; **infotoimetaja:** Liis Sandre, Kady Sõstar; **Trükk:** Ecoprint • Kõik Universitas Tartuensis avaldatud artiklid jm tekstid ning fotod ja illustratsioonid on autoriõigusega kaitstud teosed. Toimetus lubab neid kasutada vaid koos viitega autorile ja Universitas Tartuensisile. • Toimetusel on õigus kaastöid nende selguse huvides toimetada ja lühendada. • **UT kolleegiumi esimees:** Maaja Vadi, **liikmed:** Sulev Kõks, Ivo Volt, Mart Noorma, Villu Päärt, Indrek Treufeldt, Katrin Pajuste-Kuul, Liina Liiv.

- 6** Senati esimene koosseis valitud.
- 11** Teadusinfo pürib avalikuks hüveks.
- 12** Viacheslav Morozov peab inauguratsiooniloengu teemal «Al-luv-vastanduv impeerium: kuidas aitab postkolonialismiteooria mõista Vene välispoliitikat?»
- 13** Margus Niitsoo TED-konverentsist
- 14** Persoon
Miljonlinna Shanghai lähistelt pärit Zhang Xiaotian naudib Tartu kompaktsust ja rahu. Lapsepõlves arhitekti ametist unistanud mees otsib väljakutseid nii majandusteadusest kui ettevõtlusest, peab tähtsaks heategevust ja on kokakunstis suisa võrratu.
- 18** Essee: kuidas kõrgharidusreform ellu viia?
- 20** Teadus: kuidas tippsportlaseks saada ja jääda?
TÜ spordipsühholoogia teaduri Aave Hannuse kinnitusel võib sportlastele tippu jõudmisel takistuseks saada just oskamatus võistlusolukorras teadlikult tähelepanu juhtida ehk keskenduda.
- 24** Väitekiri hundist
- 27** TÜ vilistlane Ulla Preeden on hea näide sellest, kuidas «Tallendid koju» ideed saab ka Eestis rakendada: enne Tartusse tulekut Rápina ühiskõhinaasiumi lõpetanud noor naine on 1. novembrist tagasi Põlvamaal, maavanema ametis.
- 30** sügispäevad pildis
- 34** Reisikiri Hiinamaalt Pärl jõe kaldalt
- 36** Essee: keelepoliitika kui tööriist rahva enesemääratlemises
- 38** Ajalugu: usuteaduskond kui ülikooli vanim teaduskond
- 43** järelehüüe, juubelid, stipendium, kaitsmised, teated

Järgmine Universitas Tartuensis ilmub 2. detsembril 2011.

Filmi teadust ja võida 1000 eurot!

Teist aastat järjest toimub õpilaste ja tudengite populaar-teaduslike videoklippide konkurss, mille peaaahind on 1000 eurot.

Konkurss toimub kahes kategoorias, oma teemad on nii üldharidus- ja kutsekoolide õpilastele kui ka kõrgkoolide tudengitele. Eesti kõigi kõrgkoolide tudengid on sel aastal oodatud väntama löike teemadel «Elu aastal 2042», «Kui roheline on roheline tegelikult?» või «Eesti teadussaavutus, mis vallutab maailma».

Mõlema kategooria peaaahind on rahaline preemia väärtusega 1000 eurot. Teise koha auhind on 500 ja kolmanda koha puhul 250 eurot. Lisaks selgitatakse kahe kategooria peale kokku publiku lemmik, kes saab samuti 250 eurot.

Osaleda saab nii ükski kui ka kollektiivina. Klipp maksimaalse pikkusega kolm minutit tuleb konkursilehe kaudu laadida YouTube'i keskkonda. Klippe saab esitada kuni 15. jaanuari keskpäevani.

Pärast seda koguneb teadlastest ja ajakirjanikest koosnev žürii, kes selgitab välja parimad.

Vaata täpsemalt konkursi tingimusi ja esita oma video aadressil www.novaator.ee/video.

TÜ THE edetabeli järgi maailma 3% parima ülikooli hulgas

Üks kolmest juhtivast ülikoolide pingereast, ajakirja Times Higher Education edetabel (THE) avaldas oktoobri alguses maailma parimate ülikoolide nimekirja 2011/2012. Tartu ülikool paigutus vahemikku 351–400, mis tähendab selle edetabeli kohaselt maailma 3% parima ülikooli sekka kuulumist. See on kõrgeim tulemus, mis Tartu ülikool eales üheski sellises edetabelis on saavutanud.

THE on iga-aastane edetabel, kus tuuakse välja 200 parimat ülikooli üle kogu maailma. Sel aastal märgiti esmakordselt eraldi ära ülikoolid, mis on viimastel aastatel teinud suure tõusu ning millel nähakse lootust jõuda lähiaastatel maailma parima 200 hulka.

Tšehhi, Poola, Türgi, Iraani ja India ülikoolide kõrval ennustatakse peatset jõudmist 200 parima hulka ka Tartu ülikoolile.

Teise kõrgelt hinnatud edetabeli, maailma 700 parimat ülikooli reastava edetabeli QS World University Rankings 2011/2012 andmetel on Tartu ülikool samuti oma positsiooni parandanud ja liikunud poolesaja koha võrra ülespoole, vahemikku 501–550 (maailma esimese 5% hulgas).

Teadusvaldkondadest on TÜ eluteadustes ja meditsiinis esimese 400 seas (täpne koht on

381). Selles edetabelis figureerib TÜ juba kolmandat aastat. Tabel toob eraldi esile ka TÜ kõrge akadeemilise reputatsiooni ning hea maine tööandjana.

Ajalehe The Times edetabeli koostamisel arvestatakse olulisel määral erialaekspertide ja tööandjate antud hinnangut, ent üha uute, ülikoole eri parameetrite alusel järjestavate edetabelite lisandumine on viinud ka THE esialgse metoodika ja hindamiskriteeriumide ümbermuutmiseni. Nende viimase edetabeli aluseks on võetud 13 näitajat.

Näitajate valiku kriitika üheks põhjuseks oli ka nende ühekülgus ja subjektiivsus, mis tõi kaasa ülikoolide süstemaatilise alahindamise. THE täiendatud edetabeli koostamise metoodika arvestab teadustöö tulemuslikkuse kõrval (nt publikatsioonide teadustöötaja kohta) ka õppetööks loodud keskkonda (nt doktorikraadide arv, üliõpilaste arv akadeemilise töötaja kohta) ja seda kõike mitte ainult absoluutnumbrites, nagu mitmed edetabelid seni tegid, vaid kõrgkooli suurust arvestades (nt ettevõtlussektorist saadud teadustulu akadeemilise töötaja kohta).

Rohkemate mõõdikute abil tehtud võrdlus on taganud selle, et edetabelisse pääsenud ülikoolide hulk on mitmekesisem.

Oktoobri lõpus avati Tartu ülikooli ametlik Facebooki lehekülg, kus tudengid, vilistlased, töötajad ja ülikooli sõbrad laiemalt saavad vahetada mõtteid, koguda infot ja anda ülikoolile tagasisidet. Lehe ühe toimetaja, TÜ avalike suhete peaspetsialisti Kadri Kunnuse sõnul selgus tänava kevadel korraldatud sotsiaalmeedia uuringust, et TÜ inglisekeelse Facebooki fännilehe kõrval ootab kogukond ka ametlikku eestikeelset keskkonda. Lehekülg ootab uusi sõpru!

Maimets Science Europe nõukogus

TÜ molekulaar- ja rakubioloogia instituudi direktor, professor Toivo Maimets valiti 21. oktoobril Berliinis toimunud üleuroopalise teadusorganisatsiooni Science Europe (SE) asutamiskongressil Eesti esindajana ühenduse nõukogu liikmeks.

Science Europe on uus teadusorganisatsioon, mille seitsme asutajaliikme hulka kuulub ka Eesti teadusfond. Professor Maimetsa sõnul puudus rahvuslikel teadusorganisatsioonidel siia maani esindus, mille kaudu aktiivselt mõjutada Euroopa teaduspoliitikat. «Olemasolevad organisatsioonid EUROHORCS ja Euroopa teadusfond ei olnud mitmetel põhjustel selleks sobivad. Samas on käimas uue raamprogrammi ja Euroopa teadusiniitsiatiivi loomine, mille sisu ei saa jätta vaid poliitike, ametnike ja Brüsselis asuvate

tuhandete lobistide hooleks.

Viiekümne teadusorganisatsiooni kohalolek Berliinis näitab, et on olemas nii valmisolek kui ka vajadus uueks suhtlemiseks Euroopa tasandil,» rääkis Maimets.

SE ühendab Euroopa teadusorganisatsioone, mis on tegevuse ja eelarve mõttes oma riikide teadussüsteemis mõjukad, peamiselt riigieelarvest finantseeritavad ning millel on teaduslike finantsotsuste tegemisel poliitiline sõltumatus. Samuti analüüsib ühendus pidevalt eri teadusalade olukorda Euroopas, selgitab puudused ja koordineerib liikmete koostööd nende ületamisel. Eesmärk on suurendada avalikuse finantseeritava teadus- ja innovatsioonitegevuse mõju, mis panustaks oluliselt majanduse arengusse ja suurendaks sotsiaalselt heaolu Euroopas.

Tehvandi võtab üle Kääriku

Loodetavasti aasta lõpus sõlmivad Tartu ülikool ja SA Tehvandi spordikeskus Kääriku spordi- ja puhkekeskuse kasutusvaldkonna lepingu, mille alusel arendatakse Käärikust Eesti spordi laiapõhjalise kasutajaskonnaga treeningkeskuse.

Kasutusvalduse leping on sisuliselt siduv rendileping, millega Tehvandi võtab lisaks hoonete kasutusõigusele üle ka koostöö valminud arengukava elluviimise. Nii jääb Kääriku spordikeskus ka edaspidi spordile. Plaanide kohaselt saaks Käärikust kõrgetasemeliste ja mitmekesiste spordirajatistega Eesti universaalseim treeningkeskus paljudele spordiga seotud sihtrühmadele.

Tehvandi spordikeskuse juhataja Alar Arukuuse sõnul on Tehvandi eelkõige kestvusspordialade, sh pigem suusatamise treening- ning võistluspaik. Kääriku püüas jääksid ennekoike korv- ja võrkpall, tennis ja kergejõustik nii harrastajate kui ka professionaalsel tasemel.

Viimastel aastatel kahjumeid teeninud Kääriku keskus vajab hoonete ja spordiväljakute olukorra parandamiseks investeringuid. CO₂ saastekvoodi müügist saadava rahaga parandatakse Kääriku spordibaasi küttesüsteemi ning vahetatakse katus ja aknad. Töö läheb maksma 1,53 miljonit eurot ning valmib eeldatavasti uue aasta alguseks.

Senati koosseis selgunud

21. septembril valiti TÜ senati esimesse koosseisu kuuluvad õppejõudude ja teadustöötajate esindajad, lisaks neile kuulub senatisse ka viis üliõpilast.

Õppejõudude ja teadustöötajate esindajaid on igast valdkonnast neli. *Humaniora* valdkonnast valiti eesti keele (võrkeelena) professor **Birute Klaas-Lang**, kultuuriteaduste ja kunstide instituudi juhataja **Art Leete**, uue testamendi lektor ja religiooniuringute teadur **Ain Riistan** ning filosoofia ja semiootika instituudi juhataja **Margit Sutrop**.

Medicina valdkonda hakkavad esindama hematoloogia-onkoloogia professor **Hele Everaus**, funktsionaalse morfoloogia dotsent **Priit Kaasik**, peremeditsiini professor **Ruth Kalda** ning meditsiinilise mikrobioloogia ja viroloogia professor **Irja Lutsar**.

Realia et naturalia valdkonnast valiti välja ökoloogia ja maateaduste instituudi direktor **Leho Ainsaar**, mikrobiogeneetika professor **Maia Kivisaar**, keemia instituudi direktor **Enn Lust** ning arvutiteaduste instituudi juhataja **Jaak Vilo**.

Sociaalia valdkonna esindajad senatis on psühholoogia instituudi juhataja **Jüri Allik**, majandusarvestuse professor **Toomas Haldma**, sotsiaalse kommunikatsiooni professor **Marju Lauristin** ning avaliku õiguse instituudi juhataja **Raul Narits**.

Hääletustulemuste põhjal saavad TÜ senati asendusliikmeteks *humaniora* valdkonnast **Anti Selart** (keskaja professor, ajaloo- ja arheo-

21. septembril kinnitatud TÜ senati valmistel andis oma hääle esialgsete tulemuste kohaselt 52,5% ülikooli hääleõiguslikest liikmetest. Foto: Andres Tennus

loogia instituut), *medicina* valdkonnast **Margus Lember** (sisehaiguste propedeutika professor, sisekliiniku juhataja), *realia et naturalia* valdkonnast **Marco Kirm** (füüsika instituudi direktor), **Erik Puura** (tehnoloogiainstituudi direktor) ning **Alan Tkaczyk** (tehnikateaduste dotsent, füüsika instituut).

Tudengite esindajad esitas TÜ üliõpilasesindus ning nendeks on loodus- ja tehnoloogiateaduskonna doktorant **Friedrich Kaasik**, filosoofiateaduskonna magistrant **Ingmar Jaska**, arstiteaduskonna üliõpilane **Eno-Martin Lotman**, matemaatika- ja informaatikateaduskonna üliõpilane **Erik Raudsepp** ning sotsiaal- ja haridusteaduskonna üliõpilane **Silver Ool**.

Tartu ülikooli senatist saab ülikooli 21-liikmeline akadeemiline otsustuskogu, mille esimeheks

on rektor. Senati esimese koosseisu volitused algavad 1. jaanuaril 2012.

Senati liikmete valimisel oli valimisõigus kõigil korralistel õppejõududel ja teadustöötajatel, kelle töökoormus ülikoolis õppejõu ja/või teadustöötajana on vähemalt 20 tundi nädalas, ning ülikooli asutuste direktoritel. Igal valijal oli kaks häält.

Õppejõudude ja teadustöötajate esindajate valimised ülikooli senatisse toimusid 21. oktoobril kell 12–16 TÜ aulas. (väljajagamisele kuulus 1587 hääletussedelit, välja jagati 833 hääletussedelit, valimiskastis oli 833 hääletussedelit, rikutud oli 1 hääletussedel).

Pikemalt saab senati valimise korraga, esitatud kandidaatide ning valijate nimekirjaga tutvuda siseveebis aadressil <https://siseveeb.ut.ee/senati-valimine>.

TÜ skandinavistika osakond tähistab 20. aastapäeva

Tartu ülikooli skandinavistika osakond tähistab 4. novembril korraga enda 20 aasta juubelit ja ülikooli asutaja Gustav II Adolphi päeva.

Kell 16 skandinavistika osakonna raamatukogus Ülikooli 17 peetaval pidulikul juubeliüritusel pööratakse suurt tähelepanu eelkõige Eesti ja Rootsi ajaloolistele sidemetele. Sõnavõttudega esinevad teiste seas Rootsi suursaadik Eestis Jan Palmstierna ja Põhjamaade ministrite nõukogu Eesti esinduse direktor Berth Sundström.

Professor Sverker Oredsson Lundi ülikoolist esineb ettekandega ajaloo vältel muutunud Gustav II Adolphi pildist ning professor Helmut Piirimäe ja dotsent Kristi Viiding TÜ-st esinevad ettekannetega Tartu ülikooli asutamisest ning 17. sajandi Tartus Gustav II Adolfile pühendatud luuletustest.

Samuti kannavad skandinavistika üliõpilased ette 17. sajandi Tartuga seotud luulet ning barokkansambel Grupeto mängib Gustav II Adolphi aegadest pärit muusikat.

TÜ ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituudi raamatukoguhoidja **Maio Vaniko** pälvis oktoobri lõpus Eesti raamatukoguhoidjate ühenduse aasta teo preemia. Neljandat aastat välja antava erialaraamatukogu aasta teo auhinna saanud Vanikot tunnustati kui toredat, leidlikku ja kannatlikku töötajat, kes ei jäta kunagi ühtki abivajajat häta.

«Maio tähelepanelik, hooliv ja ülimalt kompetentne abi on olnud see, mis on meie raamatukogust teinud koha, kus tahetakse olla ja kuhu tahetakse tulla,» kinnitas instituudi juhataja Pille Pruulmann-Vengerfeldt. Vanikot on tihti tunnustanud nii õppejõud kui ka tudengid.

Maailma kultuurinõukogu auhinnatseremoonia TUs

10. novembril antakse Tartu ülikooli aulas üle maailma kultuurinõukogu iga-aastased teaduse ja kunstide auhinnad.

Maailma kultuurinõukogu (World Cultural Council – WCC) peamine eesmärk on anda välja Albert Einsteini teadusauhinna, José Vasconcelose haridusauhinna ning Leonardo da Vinci kunstide auhinna. Igal aastal toimub auhinnatseremoonia ühes maailma tippülikoolis ning tänava on valik esmakordselt langenud Baltimaadele ning

Tartu ülikoolile. Varasemalt on tseremoonia toimunud ka näiteks Oxfordis, Princetonis, Heidelbergis ja Utrechthis.

Seekordse Albert Einsteini teadusauhinna pälvib Toronto ülikooli professor, keemik Geoffrey Alan Ozin. Leonardo da Vinci kunstide auhinna saab USA kunstnik, kirjanik ning leiutaja Todd Siler. Tunnustuse pälvivad ka mitmed Eesti teadlased ja kultuuritegelased: Rein Taagepera, Urmas Varblane, Jüri Talvet, Kalle Kasemaa, Toomas Asser, Richard

Villems, Jaan Einasto, Peeter Saari ja Vaike Uibopuu.

WCC on 1981. aastal loodud organisatsioon, mis on pühendunud teadmiste leviku toetamisele ning suhete arendamisele inimeste, riikide, valitsuste ning teadusvaldkondade vahel.

Tänavusest tseremooniast võtab teiste hulgas osa ka maailma kultuurinõukogu president, Nobeli füsioloogia/meditsiini preemia laureaat Edmond H. Fischer, kes peab avaliku loengu 8. novembril kell 16 Chemicumis.

Elamuspedagoogiline noortevahetus andis hulgaliselt kogemusi

Kadi Nool, Marge Hindriks
TÜ VKA huvijuhi-loovtegevuse
õpetaja eriala IV kursus

TÜ Viljandi kultuuriakadeemia eesti ja vene keelt kõnelevad elamuspedagoogika suunale spetsialiseerunud huvijuhi eriala tudengid õppisid rahvusvahelise seikluskasvatuse kaudu avastama oma tundeid ja märkama enda ümber toimuvat.

Tegevus viis osalejad välja nende tavapärasest elukeskkonnast ja mugavustsoonist, näiteks tuli sõltumata ilmastikuoludest matkata jalgsi, kanuuga ja tõukurattaga ning teha heategevustööd Viljandi loomade varjupaigas.

19.–28. septembrini kogesid noored Eestist, Saksamaalt, Rumeeniast, Aserbaidžaanist ja Venemaalt, kuidas seiklustegevused Põlvamaal ja Viljandi ümbruses neid ühendasid ning ühiselt läbielatud probleemset olukorrad ja leitud lahendused meeskonnatöö oskuste kasutamisele ja teineteise mõistmisele kaasa aitasid.

Emotsionaalsed kogemused ja hilisem arutelu muutis nende maailmataju. «A mind that is stretched by a new experience can never go back to its old dimensions» («Inimese meeled, mis on avardunud tänu uuele kogemusele, ei taandu enam ku-

nagi endistesse mõõtmetesse»), lausus rumeenlaste Outward Bound'i liider Tünde Beke seikluskasvatustliku harjutuse refleksioonis. See iseloomustab hästi elamuspedagoogilise õppemomendi tuuma.

Elamuspedagoogikas ja seikluskasvatases on oluline kogemuste refleksioon ja eneseanalüüs.

Ühiselt kogetud rasked hetked liidavad ning analüüsi tulemusel saavad osalejad enda kohta teada mõndagi uut. Samuti seavad seikluslikud tegevused ühistegevustest saadava kasu kõrgemale isiklikust, mis soodustab ühtekuuluvust ja aitab paremini mõista abivajajat.

Projekti korraldamine ise oli samuti kogemusõppel põhinev meetod, kus eksimine oli küll lubatud, kuid ometi korraldajatele raske ja reaalne katsumus.

Kakskeelne meeskond esitas korraldavale tuumikrühmale omakorda väljakutse ja andis tudengitele oskuse kohanduda vastavalt olukorrale, pani proovile kannatlikkuse, eneseväljenduse ning teineteise kuulamise ja mõistmise oskuse.

Alguses puudus korraldusmeeskonnal isegi projekti kirjutamise kogemus, aga õppimisvõimalusi oli mitmeid: eelarve koostamine ja jälgimine,

keelebarjääri ületamine, organiseerimisvõimete parandamine, analüüsivõime kasvatamine, tegutsemise ootamatutes olukordades, konfliktide lahendamise oskus jms.

Kui tavaliselt korraldavad noortevahetusi MTÜdes vabatahtlikult tegutsevad aktiivsed noored, siis siin seoti erialaste kogemuste saamiseks projekti loomine sujuvalt õppeprotsessiga.

Reaalselt eluline olukord erines projektiaines õpitust, kuid see on just selline kogemus, mida soovitaks teistelgi proovida, sest õnnestumise ja hakkamasaamise elamus on samuti reaalne ning võib julgelt öelda, et meie ülikooliharidus omab praktilist väärtust.

Tudengid, kes õpivad Tartu ülikoolis õpetajaks, eri- või sotsiaalpedagoogiks, võiks kindlasti proovida sarnast elamuspedagoogika põhimõtetest lähtuvat projektitegevust, et seda hiljem oma töös kasutada.

Projekt «Aidates teisi, aitame iseennast» tõi kümneks päevaks noortevahetusega Eestisse 35 noort viiest riigist.

Projekti toetas SA Archimedes Euroopa Noored Eesti büroo. Lisainfo: <http://nvprojekt.blogspot.com/>.

Tartu tudengid said improgrupi

Selle õppeaasta alguses töid TÜ geoloogiatudeng Tormi Tuuling ja lennuakadeemias õppiv Martin Junna kaks aastat tegutsenud improgrupp JAA! tegemised ka Tartusse.

Tallinnas tegevust alustanud improvisatsioonilise teatriga tegelenud noorte põhiosa jääb pealinna edasi, nüüdsest saavad aga ka Tartu tudengid püsivalt improt teha.

«Impro arendab inimest paremaks esinejaks, kõnelejaks ja suhtlejaks, arendab huumorimeelt, kuulamisoskust, õpetab lennupealt mõtlemist ja nutikalt vastamist,» tõi Junna välja improvisatsiooniliste teatrimängude kasulikkuse mitte ainult teatrival, vaid ka muudes eluvaldkordades.

Tuuling lisas, et improvisatsiooniline teater erineb klassikalisest selle poolest, et laval

Foto: Erki-Heiki Meerits

sündivad lood on igal õhtul uued. Etendus valmib publiku silme ees, vaatajate pakutavate sõnade abil, mis annavad näitlejatele tegutsemiseks inspiratsiooni.

«Tartus me küll veel eriti ei esine, kuna kõik on nii uus, aga meid saab näha proovides, mis

toimuvad praegu kord nädalas Võru tänaval,» ütles Tuuling.

Tartu JAA! liikmeid sai näha oktoobri keskpaigas toimunud tudengite sügispäevade tudengiteatri ürituse raames, kus esmakordselt ülikoolilinna elanike ees esinenud grupp pälvis publiku lemmiku tiitli.

Igal kolmapäeval leiab nad kell 18.30 Võru 184 keldrisaalist, praegu käivad läbirääkimised ka kesklinna prooviruumi leidmiseks, et olla kergemini leitavad ja ligipääsetavad.

Noorte improhuvilistega, kellest suurem osa õpib Tartu ülikoolis, teevad koostööd ka kaks Viljandi kultuuriakadeemia teatrikunsti eriala vilistlast, kes on Eesti improteatri liikmed.

Rohkem infot improgrupp JAA! tegemiste kohta leiab veebilehelt www.jaa.ee ning kirjutades aadressile tartu@jaa.ee.

Doktorantide artiklikonkurs

Juba teist aastat korraldab TÜ kõigile doktorantidele populaarteaduslike artiklite konkursi, tööde esitamise tähtaeg on 1. detsember.

«Konkursiga tahame anda noortele teadlastele võimaluse ja motivatsiooni rääkida oma teadusteemast nii, et kõik sellest aru saaksid. Seniste tulemuste põhjal võib öelda, et ka väga keerulistest asjadest on võimalik kirjutada lihtsalt ja samas haaravalt,» ütles TÜ teaduse populariseerimise

peaspetsialist Aitel Käpp.

Käpp lisas, et kaks eelmist konkursivooru möödunud õppeaastal olid väga edukad: kokku laekus 80 artiklit väga erinevatelt teadusala-delt, kusjuures kaetud olid kõik klassikalised teadusvaldkonnad.

Ka seekord auhinnatakse parimaid teadusest kirjutajaid rahaliste preemiatega. Esikohatöö saab 1000 eurot, teise koha auhinnaks on 500 eurot ja kolmanda koha saavutaja pälvis 250 euro suuruse

preemia. Parimad artiklid avaldatakse TÜ teadusuudiste portaalis Novaator.

Võistlustöid hakkab hindama kõrgetasemeline teadlastest ja ajakirjanikest koosnev žürii. Tööde esitamise tähtaeg on käesoleva aasta 1. detsember. Žürii teeb oma otsuse 15. detsembriks, mille järel võetakse võitjatega ühendust. Konkursi täpsemad tingimused ja rohkem infot: <http://www.ut.ee/871177>.

Nii hakkab TÜ Loodusmuuseum tulevikus välja nägema.

Foto: KOKO arhitektid OÜ

Uuenevasse Tartu ülikooli loodusmuuseumisse tuleb mets

Oktoobri lõpul selgus TÜ loodusmuuseumi uue ekspositsiooni ja sisekujunduse ideekonkursi võidutöö. Viie esitatud kavandi seast valis žürii välja arhitektuurbüroo KOKO arhitektide projekti «Mets.»

«Võidutöö läheneb asjatundlikult meie muuseumi kollektsioonide eksponeerimise vajadustele ning pakub sisukaid lahendusi mitteformaalse loodusariduse edendamiseks,» selgitas muuseumi direktor Urmas Kõljalg.

Sisearhitekti Raili Palingu sõnul pakkus loodusmuuseumi projekt KOKO arhitektuuri büroole hea väljakutse. «Mõte tuua mets muuseumi tekkis siinseid

loomatopiseid vaadates,» lausub Paling. «Tekkis tunne, et paneme loomad metsa tagasi ja nii saigi tekitatud tehismets, kus on võimalik käia kahel tasandil ja vaadata eksponaate. Meie idee järgi on need eksponeeritud puutüvedes.» Varem on KOKO kujundanud Tallinna ajaloomuuseumi ekspositsiooni ning praegu käib töö meremuuseumi ja teletorni sisekujunduse kallal.

Konkursi võitnud töö «Mets» saab aluseks loodusmuuseumi uue ekspositsiooni ja õpikeskonna projekteerimisele. Uus ekspositsioon «Elurikkus ja evolutsioon» hõlmab praegu eraldi korrustel asuvaid geoloogia

ja zooloogia püsinäitusi.

Aastail 2011–2013 ellu viidavate tööde tulemusena saab muuseum nii moraalselt kui ka materiaalselt ajakohastatud püsinäituse. Samuti on hoonesse kavandatud lift, et tagada juurdepääs erivajadustega külastajatele ning pakkuda mitmekesiselt varustatud õppeklassides interaktiivseid loodusariduslikke programme.

Uuendatud muuseum on kavas avada 2013. aasta suvel. Projekti toetatakse majanduskeskonna arendamise rakenduskava meetmest «Keskonnahariduse infrastruktuuri arendamine», mida kaasrahastab Euroopa regionaalarengu fond.

Teadusinfo pürrib avalikuks hüveks

TÜ RAAMATUKOGU PÜÜAB JUURUTADA TARTU ÜLİKOOOLISKI TEADUSINFOLE VABA JUURDEPÄÄSU (OPEN ACCESS EHK OA) PÕHIMÕTTEID, MIS MUJAL MAAILMAS LEIAVAD ÜHA LAIEMAT KANDEPINDA – TÄNAVU LEIDIS VABA JUURDEPÄÄSU NÄDAL ASET TEIST KORDA.

«Üha enam käsitletakse teadusinformatsiooni kättesaadavust kui avalikku hüve, see on ka põhjus, miks teadusraamatukogud, eriti ülikoolide raamatukogus toetavad ja propageerivad vaba juurdepääsu ideid,» selgitas TÜ raamatukogu kogude arenduse osakonna projektijuht Elena Sipria-Mironov.

Tartu ülikooli raamatukogul on Sipria-Mironovi kinnitusel kogemus vaba juurdepääsu põhimõtete arendamisel. TÜ-s kaitstud väitekirjad on raamatukogu kaudu elektrooniliselt kättesaadavad olnud 2004. aastast. 2006. aasta lõpust juurutas TÜ raamatukogu institutsionaalse repositooriumi DSpace, kus on praeguseks arhiveeritud ligikaudu 17 000 teavikut. Just DSpace on Tartu ülikoolis vaba juurdepääsu põhimõtete rakendamise aluseks.

Seni on DSpace'is kõigile huvilistele vabalt leitavad peamiselt kaitstud doktoritööd. TÜ raamatukogu digikogude analüütik Heiki Epner näitlikustab, et kui doktoritööid, millele pole vaba juurdepääsu, loeb eeldatavasti 15–20 inimest, siis selle muutmi-

sel vabaks on mõnda väitekirja DSpace'ist alla laetud ka ligi 1600 korda.

Mõned teaduskonnad on DSpace'i lisanud ka üliõpilastöid ja muid teadustöid.

Peale DSpace'i jätkab ülikooli raamatukogu ka e-õpikute kogu arendamist. Ebrary andmebaas, mis on küll ligipääsetav Tartu ülikoolis, sisaldab ligikaudu 90 eestikeelset e-õpikut.

Ka ülikooli kirjastamisnõukogu soosib publitseerimistoetuse andmisel vaba juurdepääsuga elektroonilisi väljaandeid. TÜ toetuse saanud õpikud peavad ilmuma ka e-õpikutena ja kõik toetuse saanud ajakirjadele peavad olema vaba juurdepääs. TÜ õppeprorektor Martin Hallik kinnitas ülikooli e-õpingute hulga kasvu.

Heiki Epneri sõnul on raamatukogu seadnud eesmärgi aidata toetust saanud ajakirju vaba ajakirjade süsteemi (*open journal system*) kui tehnilise platvormi pakkumise kaudu.

28. oktoobril toimunud vaba juurdepääsu teemalisel paneeldiskussioonil märkis haridus- ja teadusministeeriumi teadusosa-

konna peaekspert Taivo Raud, et Eestis tervikuna on avatud juurdepääsu põhimõtete rakendamisel veel palju ära teha, samas, kui paljudes Kesk- ja Ida-Euroopa riikides on need põhimõtted juba paigas.

Avatud juurdepääs muutub maailmas üha olulisemaks ning sellest annab märku ka asjaolu, et aina rohkem nõuavad rahvusvahelised teadust rahastavad fondid avaldamist vaba juurdepääsu põhimõtetest lähtudes. «Et meie teadlased saaksid seal kaasa lüüa ning kujuneks *open access*'i tööpraktika, peame riigisiselt nende põhimõtete kaasa käima,» lisas Raud.

Martin Hallik rõhutas, et lisaks vaba juurdepääsu eeliseks on võimalus hoida kokku levitamise kulusid. Akadeemik Urmas Varblane märkis, et vaba juurdepääsu eelistamise soodustamine peaks olema sisse kirjutatud teadlase karjäärimudelisse ning et Eesti ettevõtjatelegi tuleks neid võimalusi põhjalikult selgitada.

«Euroopa teadusruumis on *open access* teadlaste ja teaduse vaba liikumise realiseerimise üks võimalusi,» lisas Varblane. (T)

Vene välispoliitika mõistmine postkolonialismiteooria kaudu

23. novembril kell 16.15 peab TÜ Euroopa Liidu–Venemaa uuringute professor Viacheslav Morozov ülikooli aulas inauguratsiooniloengu teemal «Alluv-vas-tanduv impeerium: kuidas aitab postkolonialismiteooria mõista Vene välispoliitikat?».

Postkolonialismiteooria on loodud raamistikuna kolonialismi ja imperialismi pärandi kriitiliseks analüüsiks suhetes lääne ja «kolmanda maailma» vahel. Nõukogudejärgsetes uuringutes on nimetatud perspektiivi rakendamine suhteliselt uudne, ent viljakas ja üha populaarsem lähenemisviis.

Sellest lähtuvalt vaadelduna on Venemaa positsioon rahvusvahelisel areenil mõnevõrra paradoksaalne: olenevalt vaatepunktist võib Venemaad käsitada nii impeeriumi kui ka lääne hegemonia subalternse ehk sellele ühtaegu nii alluva kui ka vastanduva üksusena.

Niisugune ebamäärane kaheti olek toodab Venemaal rahvusliku identiteedi ja välispoliitika määratlemisel palju pingeid. Ühest küljest on Venemaa valitseva maailmakorra üks häälekamaid kriitikuid, kes ei väsi lääne intervencionismi maha tegemast.

Foto: erakogu

Teisest küljest soovib Venemaa end endiselt näidata maailma suurjõuna, nõudes endale «erilisi volitusi» ja muid imperialistliku keskuse atribuute. Pärast nimetatud pingete üksikasjalikumalt lahkamist analüüsitakse loengu lõpus nende mõju Vene välispoliitika kujunemisele.

Viacheslav Morozov lõpetas Peterburi riikliku ülikooli ajaloo-eaduskonna 1994. aastal ning pälvis magistrakraadi Euroopa integratsiooni uuringute alal kaks aastat hiljem Limericki ülikoolis. 1997. aastal kaitses ta teaduste kandidaadi kraadi Euroopa lähiajaloo Peterburi riiklikus ülikoolis. Seejärel töötas ta kuni 2010.

aasta veebruaris Tartusse tulekuni Peterburi riikliku ülikooli rahvusvaheliste suhete teaduskonnas.

Aastatel 2003–2010 oli ta ühtlasi rahvusvaheliste suhete ja politoloogia programmide juht Smolnõi kunstide ja teaduste kolledžis sama ülikooli juures.

2011. aasta jaanuaris valiti ta Tartu ülikooli Euroopa Liidu–Venemaa uuringute professoriks. Alates aprillist juhib ta ka TÜ Euroopa Liidu–Venemaa uuringute keskuse nõukogu tööd.

Professor Morozovi uurimisvaldkond on poststruktuurialistlik ja postkolonialistlik poliitiline teooria ning Vene rahvuslik identiteet ja välispoliitika, iseäranis Venemaa suhetes Euroopa Liiduga. Tema viimase raamatu «Россия и Другие. Идентичность и границы политического сообщества» («Venemaa ja teised: identiteet ja poliitilise ühenduse piirid») avaldas 2009. aastal Moskvast NLO kirjastus. Tema artiklid on muu hulgas ilmunud sellistes ajakirjades nagu Cooperation and Conflict, Global Governance, Journal of Baltic Studies, Journal of International Relations and Development ja Russia in Global Affairs.

Ideed, mis väärivad kõigiga jagamist

Margus Niitsoo
krüptograafia teadur

Aastanumber 1984 on meile hästi tuntud tänu George Orwelli düstoopilisele romaanile, mis kirjeldas elavalt maailma, kus igasugust uudset ja kastist välja mõtlemist karistati karmilt. Irooniliselt sai aga just tol aastal alguse miski, mille eesmärk on suisa vastupidine – tagada, et jagamist väärivaid ideid tööpoolest ka vabalt jagatakse. Tol aastal toimus nimelt esimene TED-konverents.

Konverentsi ideoloogia on lihtne. Eesmärk on tuua kokku eri eluvaldkondade tipud ning lasta neil jagada oma ideid, avastusi ning innovaatilisi lahendusi – seda lootuses, et need aitaks luua uusi ja ootamatuid seoseid ka teiste osaliste peades. Tempo hoidmiseks on esitlused enamasti lühikesed (vaid 18 minutit), et tähelepanu esinejalt veel ei hajuks.

Esinejatele rõhutatakse, et kuna kuulajad ei pruugi nende valdkonnaga põhjalikult kursis olla, ei tohi kindlasti laskuda tehnilistesse detailidesse, vaid tuleb keskenduda üldpildile ja abstraktsimatele ideedele. Erinevalt tavalistest konverentsidest oodatakse esinejatelt pigem vaba suhtlust ja suhestumist publikuga.

Kuna eesmärk on võimalikult

Foto: Andres Tennus

eri valdkondade ideede jagamine, puuduvad ka paralleelsessioonid, kõik jagavad üht ja sama kogemust.

Nagu mainitud, algas kõik 1984 ühe kahjumisse jäänud konverentsiga ning korraldajatel läks kuus aastat, enne kui nad julgesid sellist tüüpi ürituse uuesti korraldada. 1990. aastast alates on konverents toimunud aga igal aastal ning selle populaarsus on üha tõusnud. TED-formaat osutus sedavõrd edukaks, et sarnaseid konverentse hakati korraldama ka mujal ning kohaliku tähtsusega esinejatega. Sellest sai alguse TEDx traditsioon, mille raames on praeguseks ka Eestis toimunud juba viis konverentsi (ning plaanis on juba ka järgmine TEDxTartu konverents 26. novembril). Aastast 2006 on esinemiste videod

olnud internetist avalikult kättesaadavad. 2011. aasta keskpaigaks oli neid videoid vaadatud kokku enam kui 500 miljonit korda.

Minu esmakordne kokkupuude videotega oli ligi kaks aastat tagasi. Kuidas see juhtus, enam ei mäletagi, kuid kindel on, et minu harjumused muutusid kohe. Varem lugesin vabal ajal või vaatasin sarju, kuid pärast seda kokkupuudet veetsin paar järgmist kuud suurema osa oma õppetöövälistest ajast just selle konverentsi eri aastate ettekannete küttes – algselt vaid tehnoloogia- ja psühholoogia-, kuid hiljem ka äri-, bioloogia- ja kunstiteemalisi videoid sisuliselt sisse ahmides. Tutvustasin seda ühtlasi kõigile oma tuttavatele ning täheldasin paljude puhul samasugust huvi.

Millest selline reaktsioon? Kindlasti peab tõdema, et 18-minutilised videod on väga hea formaat, mis sobib tarbimiseks nii kahe loengu vahel kui ka kodus söömise kõrval. Samas ei ole see kindlasti ainus ega peamine põhjus. Palju olulisem on see, kuidas hea esineja võib ka väga keerulise ja täiesti tundmatu valdkonna ning problemaatika 18 minutiga selgeks rääkida ja teha seda nii, et kujuneb huvi sügavamalt edasi uurida. Just huvist kantud motivatsiooni ongi aga tänapäeval eduks vaja.

RAHVUSVAHELINE MEES LOOB TARTUS KOOSTÖÖSILDU

MILJONILINNA SHANGHAI LÄHISTELT PÄRIT ZHANG XIAOTIAN NAUDIB TARTU KOMPAKTSUST JA RAHU. LAPSEPÕLVES ARHITEKTI AMETIST UNISTANUD MEES OTSIB VÄLJAKUTSEID NII MAJANDUSTEADUSEST KUI KA ETTEVÕTLUSEST, PEAB TÄHTSAKS HEATEGEVUST JA ON KOKAKUNSTIS SUIISA VÕRRATU.

Foto: Raatuse International Trade

Sven Paulus
sven.paulus@ut.ee

Kui lauale hakkasid üksteise järel ilmuma vaagnad hõrgutava Hiina toiduga, tõusid kolleegide suunurgad üha ülespoole.

Kuuul vaagnal laiuvad isüaratavad road võitsid kohe nende südamed. Kõõgis oli mitu tundi nuga välgutanud TÜ Hiina suhete peaspetsialist Xiaotian ehk lühemalt Tian, kelle eesmärk on ehitada sildu Hiina ja Eesti ning laiemalt Euroopa Liidu vahele.

Tartus kolmandat aastat majandusteaduskonnas doktorikraadi püüdev ja novembris 25-aastaseks saav noormees on jõudnud palju ära teha. Koolilapsena soovis ta saada NBA korvpalluriks, ent taibates, et kasv seda ei luba, pööras pilgu arhitektuuri poole. Vastava eriala diplom taskus, võttis ambitsioonikas Tian suuna Euroopasse, asudes Minskis magistantuuri majanduse erialale.

«Hiinas mõtlesin sageli välismaal õppimisest ja tahtsin tudeerida arhitektuuri või võõrkeelt,» meenutab ta. «Vanemad tahtsid mind saata Prantsusmaale Lyoni, sest mu sugulased elavad seal ja töötavad sealses ülikoolis. Aga mulle ei meeldi prantsuse keel, sest see on päris raske. Ja siis teatas mu vanaisa, kes oli linnapeana teinud koostööd Venemaaga, et peaksin õppima vene keelt, sest see on Ida-Euroopas kasulik.»

Sõnakestki vene keelt oskamata pani ta 19-aastasena Valgevenesse jõudnuna käima äri, importides Hiinast enda

disainitud suveniire ning kaitses mõned aastad hiljem magistritöö maksimumhindele. Ja seda juba puhtas vene keeles...

SIHIKULE ILMUB TARTU

Üheks Tiani iseloomujooneks on nähtavasti edasipürgiv meel. Looilise jätkuna otsustas ta järgmise sammuna asuda doktorantuuri. «Vaatasin ringi ja leidsin, et TÜ on Baltimaade parim ülikool ja siinsed majandusteaduskonna inimesed olid väga toetavad ja lubasid mind aidata. Kui tulin 2009. aastal siia, pidin käima pidevalt Minski vahet. Olla kolm päeva seal ja neli siin oli päris keeruline ja mõistsin, et saan oma firmat juhtida ka siit,» lausub Tartuski konsultatsioonifirma asutanud ärimees.

Tema juhitud firma Raatuse International Trade püüab luua koostöösidemeid eestlaste ja hiinlaste vahel ning selleks organiseeris Tian oktoobris Tartus kõrgetasemelise ärikonverentsi. Tiani sõnul on eestlastega kindel äri teha, sest kokkulepetest peetakse siin kinni ja ollakse ausad. Lisaks kahe firma juhtimisele töötab ta ülikooliski selle nimel, et tekiks head suhted Tartu ja Hiina paremate kõrgkoolide, ametkondade ja ettevõtete vahel. Sest nagu Tian usub, siis on 21. sajand koostöö, aga mitte konkurentsi ajastu ja siinjuures ei loe, kas üks riik ja rahvas on suur või väike.

«Käesolev sajand on globaalses plaanis toomas jõudude vahekorras muutusi, eriti majanduse vallas,» selgitab ta. «See annab Hiinale parema võimaluse

jagada oma kultuuri ja lugu Euroopa sõpradega ja just nüüd on ootamas väga hea majandusliku koostöö perspektiiv. Täna on Tartus Shanghai delegatsioon, arutamaks võimalikku koostööd. Mõelda vaid, veel parkümmend aastat tagasi poleks see võimalik olnud.»

MITME AMETIGA MEES

Üleilmastunud maailm sunib Tiani tihti reisima. Kas siis äriasjus või loengute andmise eesmärgil külastab ta igal aastal umbes kümnet riiki. Järgmise aasta kavas ootavad loengud näiteks Šotimaal, Taanis ja Inglismaal. Ent oma teadmisi jagab ta Eestiski, muu hulgas Mainori ettevõtluskõrgkoolis, ja õpetab liisaks hiina keelt. Aeg-ajalt võib aga Tiani kolumne lugeda kohalike ärilehtede veergudelt.

Nõnda kokku lugedes saan vähemasti viis ametit. Kui selle kõrvale arvestada ka heategevusega tegelemine, ei mahu enam mulle pähe, kust võtab tarmukas noor mees selleks kõigeks aja? «Minu saladus on see, et kui sa magad, siis tee seda pikalt ja hästi ning siis oled valmis tegema paljusid asju. Mul on ka palju vaba aega, käin korvpalli mängimas, vaatan filme, reisin ja kuulan muusikat. Ma lihtsalt planeerin oma aega, sest on hea olla graafikus. Nädalavahetusel veedan aega sõpradega Tartu Risti kirikus, meil on heategevusprogramm, millega aitame kodutuid ja vanemateta lapsi. Kuigi ma olen välismaalane, tunnen, et mul on kohustus anda oma panus ühiskonna jaoks.

Sama kehtib ka mu firma puhul. Sest see linn on siin väga tore ja ma tunnen, et tahan siia midagi vastu anda,» lausub Tian.

KÕÕGIMUUSA POOLT PUUDUTATUD

Üheks noormehe suureks armastuseks on kõõgikunst, mis hakkas talle meeldima juba varases eas. Lapsena emale kuuluvates restoranides kokkadega sõbrustanud Tian lausub, et toit peab mitte ainult maitsema hea, vaid ka lõhnama hästi ja nägema välja kaunis: «Söögi tegemine on tõeliselt loov, see on millegi uue loomine. Naudin väga oma aega kõõgis. Soovin, et saaksin kunagi oma tulevase naisega tulla pärast tööpäeva koju, avada pudeli veini ja alustada toidutegevusega. See on tõeline kunst, nagu maaliminegi, aga see-eest söödav.»

Tartut kiidab ta kui noort linna, kus on palju energiat ja see paneb teda ennastki nooremana tundma. «Naudin seda ja muutun vist vaikselt juba tartlaseks,» nendib Tian naerdes. «Tallinn on mu jaoks mürarikas ja Shanghai on püstihull koht. Seal elab 30 miljonit inimest. Aga mul on ka siin palju sõpru nii kirikus, firmas kui ka ülikoolis.»

Siinset loodust omaette suureks väärtuseks pidav hiinlane naudib ka kohalikku kultuuri. Mõningaid muhedaid erinevusi tuleb tal siiski ette: «Esimene asi on see, et kui räägid eestlastega sellest, kuidas neil läheb, siis enamasti mujal vastavad inimesed lühidalt, aga siin hakkavad nad pikalt ja põhjalikult oma elust seletama. Teine asi on see, kui

küsid millegi kohta hinnangut. Vahel öeldakse, et polnud viga. Ma mõtlen siis omaette, et kas see tähendab, et polnud hästi? Aga teie meelest tähendab see, et kõik laabus kenasti. Sellega tuleb veel harjuda.» Ja juurdleb, kuidas siis vastata, kui eestlased küsivad, kuidas talle siin meeldib. Kas öelda sama moodi, et «pole viga» või siiski kiita.

Väljast tulnud pilk on enamasti värske ja näeb seda, millele kohalikud ei pruugi tähelepanu pöörata.

Uurin, millisenä näeb endas teaduri ja ärimee ametit ühendav doktorant Eesti tulevikku. «Esitaks on teil geograafilises plaanis väga hea strateegiline asukoht. Kutsuksin seda Aasia väravaks Euroopa Liitu. Kui Eesti kasutaks seda eelist hästi, võiks siin asuda huvitav logistika- ja sadamakeskus just Euroopa Liidu ja Aasia vahel,» pakub Tian. «Te võiksite olla vabamajandustsoon, ses perspektiivis on siin hea potentsiaal. IKT vallas on Eesti samuti arenenud ja tööjõukulud on siin madalamad kui näiteks Põhjalas. Ka siin on hea koht arenguks. Ja loomulikult on Eestil palju väärtusi turismivaldkonnas, mida tuleks palju laiemalt teadvustada.»

Tallinna ja Tartu vanalinna arhitektuurist vaimustatud Tian loodab vanemas eas siiski oma lapsepõlve unistuse juurde naasta ja hakata maju looma. Kui mainin, et soovisin samuti noorena samale ametile asuda, naeratab ta ja ütleb: «Sa võid alati oma unistuse alal hoida ja teha selle teoks pisut hiljem. ☺»

TIANI FIRMAROOG: KANA KUNG PAO MOODI

Marinaadi tegemiseks:

- 1 supilusikatäis veini
- 1 sl sojakastet
- 1 sl õli
- 1 sl maisitärklise ja vee segu

Sega kõik omavahel kokku ja vala kausis olevatele kanatükidele. Sega ained omavahel läbi ja kata kaanega ning aseta pooleks tunniks külmikusse.

Kastme tegemiseks:

- 1 supilusikatäis veini
- 1 sl sojakastet
- 1 sl õli
- 1 sl maisitärklise ja vee segu
- tšillipastat
- äädikat
- suhkrut

Sega kausis ained kokku ning lisa rohelist sibulat, küüslauku, vesipähkleid ja maapähkleid. Kuumuta kastet aeglasel tulel panni peal, kuni tekivad aroomid. Samal ajal võta kana marinaadist ja pruunista see suuremal pannil, kuni liha on valge ja mahlad on muutunud selgeks. Kui kaste lõhnab, siis lisa tükeldatud kana sinna sisse ja lase segul aeglasel kuumal tulel olla kuni kaste pakseneb.

用餐愉快 (Head isu!)

KUIDAS VAJALIK KÕRGHARIDUS- REFORM ELLU VIIA?

Foto: Andres Tennus

Jüri Sepp
majanduspoliitika professor

Kuigi riigikogusse jõudnud eelnõu kannab vähepretensioonikat pealkirja «Ülikooliseaduse, rakenduskõrgkooli seaduse ja teiste seaduste muutmise seadus», sisaldab see endas ometi põhjalikku pööret mitte üksnes kõrghariduse rahastamises, vaid võimalik, et ka sisus ja kvaliteedis. Vastupidiselt eelnõu autorite ja kõigi meie headele ootustele ei pruugi need muutused olla praeguse versiooni korral siiski positiivsed. Tahaksin toonitada kahte ohtu:

1) Rahastamispõhimõtete planeeritud muutmise tulemusena kaotavad tegelikult kõik kõrgharidusega seotud pooled eriti sotsiaalteaduste valdkonnas.

2) Kavandatud muudatused ei toeta elukestva õppe põhimõtteid, vaid pigem õonestavad neid.

Esimese ohu puhul viib loobumine õppeteenustasude võtmise võimalusest täiskoormusega õppivatele üliõpilastele kahe alternatiivini: suure lisakoormuse riigieelarvele või üliõpilaste valikuvõimaluste ja õppetöö kvaliteedi languseni kõrghariduse kahel esimesel astmel.

Ainuüksi Tartu ülikoolis moodustavad õppeteenustasud 2011. aasta eelarves 8,1 miljonit eurot. Neist laias laastus pool tuleb päevasest tavaõppest ja teine pool avatud ülikoolist ehk kaugõppest. Ülikoolis tervikuna tähendab see umbes veerandit kahe esimese õppeastme tuludest. Samas on teaduskondi, kus see osa on domineeriv – näiteks õigus- ja majandusteaduskonnas. Sama kehtib ka mõnede kolledžite ja instituutide kohta teistes teaduskondades.

Ülikooli õppe- ja rahandusosakonnad tegi hiljuti arvestuse selle kohta, kuidas rahavood ülikoolis reformi käivitumisel muutuksid just esimesel, st 2012/2013. õppeaastal. Seejuures eeldati ühelt poolt üliõpilaste vastuvõtu koguarvu säilimist kõigis teaduskondades, st arvestati ka seniseid tasuta õppekohti ja võeti teisalt arvesse seda, et teisel semestril on võimalik osakoormusega õppijatel küsida teatud õppeteenustasude. Tulemuseks oli rahavoogude vähenemine ülikoolis tervikuna 2,1 miljoni euro võrra. Seda siiski vaid juhul, kui säilib täiskoormusega (antud juhul 75% nominaalkoormusest) õppijate senine osatähtsus.

Kui aga näiteks kõik üliõpilased peaksid suutma ületada vajaliku normi, suureneb rahavajadus ligi kolme miljonini. Just see on summa, mis oleks vajalik Tartu ülikoolile seniste tegevussuundade ja -mahu, aga ka üliõpilaste valikuvõimaluste ja õppetöö kvaliteedi säilitamiseks 2012/2013.

õppeaastal. Sellest pool, seega 1–1,5 miljonit eurot oleks vaja juba järgmise, 2012. aasta sügissemestril. 2012. aasta eelarves pole aga täielikult äralangeva esimese semestritasu kompenseerimiseks midagi varuks. Sellises olukorras oleks küll imelik oodata, et ülikoolid suhtuksid reformi positiivselt.

11. oktoobril ülikooli aulas aset leidnud debatt jättis mulle imeliku mulje. Tundus, et raha puhul räägitakse lihtsalt üksteisest mööda. Minister tõi korduvalt esile reformiks plaanitud 40 miljonit eurot. Eelnõu seletuskirjas on siiski mainitud, et riik eraldab kogu reformi lisakuludeks esimesed 6,1 miljonit eurot alles 2013. aastal. Sellises olukorras pole ju midagi lihtsamat, kui lükata reform aasta võrra edasi. Ehk õnnestub siis lahendada ka üliõpilasi enim muretsema panev õppetoetustega seondud ajaline lõtk. Vastasel korral seisame olukorra ees, kus ülikoolide vahendid õppetööks vähenevad ning tulemuslikkuse ja kvaliteedi eesmärgid jäävad vaid paberile.

Tulles nüüd teise alguses nimetatud ohu juurde – aga kui siiski raha ei jätku? Eelnõust ja ka ministri kommentaaridest paistab välja, et reformi põhiidee laieneb ka elukestva õppele, mille vormiks on enamasti avatud ülikool. Seega peavad ka näiteks majandusteaduskonnast ärijuhtimise magistriraadi taotlejad saama võimaluse tasuta õppida. On ju vastavad kavad seni eestikeelsed ja kujundatud selliselt, et võimalik on täiskoormusega õppimine (eelkõige suurema iseseisva kodutöö arvel).

Minister on küll korduvalt avaldanud arvamust, et elukestva õppe puhul ei saa täiskoormusest eriti rääkida, aga ilmselt pole ta siin endale tegelikku praktikat lasknud tutvustada. Tavaliselt saavad avatud ülikooli üliõpilased esimeste semestrite ainetega päris hästi hakkama. Probleemid tekivad eelkõige kontsentreeritumat jõupingutust nõudvate lõputöödega, mis on viimase semestri sisuks. Loomulikult tabab reform suhteliselt lühikest magistriõpet ka seetõttu eriti valusalt, et seal tähendab esimene tasuta semester kohe laekumiste vähenemist veerandi võrra.

Olukord on kummaline seetõttu, et tegemist on töötavate spetsialistide ja firmajuhtidega, kohati ka omanikega, kelle sissetulekud võimaldavad neil õppeteenustasude maksta ilma eriliste probleemideta.

Ilmselt kehtib see ka mitmete teiste õppekavade ja erialade kohta. Nende üliõpilaste jaoks võiks õppimine maksumaksjate arvel olla isegi moraalselt problemaatiline ning õppekava mainet kahjustav. Ma tõesti ei usu, et Eesti riik võiks olla nii rikas, et oma raha kulutada seal, kus vajadus ja positiivne efekt puuduvad.

Teiselt poolt, kui siin riigi raha kokku hoida, siis hõivavad elukestva õppe turu erakoolid, kes uue eelnõu järgi on ainukesena õigustatud pakkuma tasuta täiskoormusega õpet ning avalik-õiguslikud ülikoolid jäävad ilma lisarahastamise võimalusest. Mis veelgi olulisem – kasutamata jääb kõigis arengukavades tähtsustatud elukestva õppe arendamise potentsiaal ning säilib kõrghariduse ebaefektiivne killustatus. Lisaks ei oleks koolide paljusus enam eluterve konkurentsi aluseks, vaid iga koolitüüp tegeleks oma administratiivselt määratud turusegmenendis.

Mulle tundub konstruktiivse ettepanekuna leida kompromiss ja jätta elukestva tasemeõppe jaoks alles võimalus täielikuks tasuta õppeks kõigile kõrgkoolidele. Vajaduse korral võib selle variandi sõnastada eelnõus ka niisuguste õppekavade lubamisena, mis üldjuhul ei paku võimalust täiskoormusega kaugõppeks, mis ühtlasi annaks võimaluse õppeteenustasude kehtestamiseks.

Loomulikult ei oleks sel puhul ka põhjendatud rääkida õppekulude osalisest hüvitamisest ja vastavatest piirmääradest. See süsteem aitaks vähendada lisakulusid tasuta täiskoormusega õppe juurutamiseks umbes poole võrra ning liikuda vajaliku reformiga seda kiiremini edasi päevaõppes, kus seda pingsalt oodatakse.

Loomulikult tuleb ülikooli(de)l teha ka kõvasti kodutööd. Eelkõige oma prioriteetide ja neid kajastavate vastuvõttureeglite kujundamisel olukorras, kus ministeerium enam koolitustellimust ei anna. Väga gi huvipakkuvad on olnud ministri mõtteavaldused, et õppetöö kvaliteedi huvides oleks senisest suurem tuginemine üliõpilaskandidaatide endi eelistustele. Erinevalt sageli kuuludud väitest pole need eelistused sugugi ebaratsionaalsed, vaid tulenevad ikka otseselt või kaudselt tööturu signaalidest. Enesepettus oleks tudengite suunamine, sundides neid erialadele, mille jaoks puudub nii huvi kui ka võimekus. ☹

Kuidas tippsportlaseks saada ja jääda?

SPORTLANE, KES HAKKAS LAPSENA TÕSISELT TRENNI TEGEMA, ENNE KUI SAI SELGEKS LUGEMISE-KIRJUTAMISE, NING OSKAB END NÜÜD ENNE VÕISTLUST FÜÜSILISELT PARIMASSE VORMI AJASTADA, KURVASTAB FÄNNE IKKA JA JÄLLE LUHTUNUD VÕISTLUSE JA SELGITUSEGA ET «EI PIDANUD PINGELE VASTU».

Sigrid Söerunurk
sigrid.soerunurk@ut.ee

Tartu Ülikooli spordi- psühholoogia teaduri Aave Hannuse kinnitusele võib sportlastele tippu jõudmisel takistuseks saada just oskamatus võistlusolukorras teadlikult tähelepanu juhtida ehk keskenduda. Tänapäeval tegelevad tippsportlased peale tehnika lihvimise ja füüsilise treenimise ka psüühikatreeninguga.

Teadlased on sportlaste psüühiliste protsesside vastu huvi tundnud 1970. aastatest peale. Eestiski tegeletakse sellega juba kümmekond aastat. «Eestis ei paista võib-olla hästi välja, et sellega tegeletakse, aga nõudlus psühholoogide koolituste ja nõustamiste vastu on suur,» märgib Hannus, kes on 11 aasta jooksul koostööd teinud 32 eri spordiala esindajaga.

Hannus selgitab, et spordi- psühholoogia on psühholoogia selline rakendusvaldkond, mis uurib kehalise tegevusega seotud psühholoogilisi aspekte ja protsesse. Spordipsühholoogia

ge huvitab, kuidas mõjutavad inimese psüühikaprotsessid (näiteks motivatsioon) tema käitumist sportides. Tippspordi (psühholoogid ütlevad tippspordi kohta ekspertsus spordis) puhul uuritakse seega, kuidas sportlase psüühika omadused mõjutavad seda, kui hästi ta on võimeline oma tehnilisi oskusi ja kehalisi võimeid võistlusolukorras realiseerima. Spordipsühholoogge huvitab, millised tähelepanu suunamise strateegiad ja ekspert-

susega seotud kognitiivsed protsessid aitavad kaasa ekspertsuse (tippsportlaseks) kujunemisele.

Kas on universaalsed tegurid, mille põhjal hinnata, kas inimesest võiks kujuneda tippsportlane?

Aastakümneid on räägitud, et tippsportlaseks saamiseks peab tegema 10 aastat või 10 000 tundi mõtestatud ja sihipeerast trenni. See puudutab mootoriseid oskusi. Viimasel 15 aastal

räägitakse ka, et väga oluline on sealjuures mõtestatud mäng lapsepõlves. Kõnekeeles nimetame seda hoovispordiks või vaba aja liikumiseks. Need on tegevused, mida lapsed algatavad ja kus nad kehtestavad ise reegleid, mitte täiskasvanu ei ütle, et nüüd teete nii. Näiteks mängivad rahvastepalli või kulli ja lõpetavad siis, kui tuju otsa saab.

Viimase 15 aasta uuringu tulemused üle maailma viitavad, et tippsoorituse eelduseks on see, et 6.–12. eluaastani oleks lastel palju rohkem mõtestatud mängu ja vähem mõtestatud treeningut. 12.–15. eluaasta vahel algab spetsialiseerumine, kus mõtestatud treening ja mõtestatud mäng tasakaalustuvad ning tippsportlaseks kujunemine algab pärast 15. eluaastat. Sellistel tingimustel on šansid tippsporti jõuda suured. Last ei pea tingimata kolmeaastaselt trenni panema ja siis sundima teda kogu aeg sama spordialaga tegelema.

Tartu ülikoolis alustasime seliste uurimustega hiljuti, tänava kevadel valmis üks magistritöö, kus intervjuueriti detailselt seitset karjääri lõpetanud või lõpetavat Eesti ekspertsportlast ning uuriti, kui palju nad lapsena õues mängisid, aias töötasid, koolis käisid ja igasugu muid tegevus tegid.

Seitsmest kolmel sportlasel ei olnud enne 12 eluaastat üldse mõtestatud treeninguid, mis viitab samuti sellele, et last ei pea kolmeaastaselt trenni viima.

Seega – lastel võiks lasta rohkem omavahel mängida, selle asemel, et täita nende päevakava trennide ja muude huviringidega?

Jah. Sealjuures on oluline, et laps saaks ise spordiala valida ning tal oleks võimalus koos eakaaslastega osaleda niisama meelepärases tegevuses. Öeldakse, et kuni 12. eluaastani on proovimise aastad.

Struktureeritud trennis on

lapsel palju lihtsalt seismist, ootamist, kuulamist ja jutustamist, mis tähendab, et lapse füüsiline koormus trennis ei ole tingimata nii suur, kui vanemad ehk loodavad.

Kui vaadata viimase 50 aasta suundumusi, siis Euroopas on näha, et lapsed muutuvad ülekaalussemaks, nende kehalised võimed langevad ja samas tegelevad nad rohkem organiseeritud spordiga. Varasemaga võrreldes lapsed eriti palju rohkem energiat ei tarbi. Põhjused, miks on rohkem ülekaalusliisi ning kehvamate võimete ja oskustega lapsi, on mujal – nad liiguvad rohkem autoga kodust kooli, koolist trenni, trennist laulukoori ja sealt koju. Üldist normaalset füüsilist aktiivsust jääb väheks ja lapsel ei kujune võimekust, mis võimaldaks tal jõuda tippsporti.

Kui lasta lastel rohkem niisama õues ringi joosta ning omi mängida, siis kuidas on see

Sõudmisega tippasemel lõpparve teinud Jüri Jaanson ning aktiivsed tippsportlased, kettaheitja Gerd Kanter ning tennisist Kaia Kanepi.

seotud suurema tõenäosusega jõuda tulevikus tippporti?

Inimese üks oluline psühholoogiline vajadus on autonoomsuse ehk iseotsustamise vajadus. Mõtestatud mängu juures on tegu sisemiselt motiveeritud tegevusega, mida lapsed teevad ise, sest see on põnev, mitte sellepärast, et ema viib trenni. Lapsed kogevad seda, et muutuvad osavamaks ja kiiremaks ja see tegevus on nende jaoks iseenesest nauditav.

Millest jääb täiskasvanud tippportlastel puudu, et nad vajavad spordipsühholoogide abi?

Kõige tavalisem probleem ongi see, et võistlustel ei suudeta realiseerida oma võimeid ja oskusi nii nagu trennis. Terve sportlase puhul tähendab nõustamine enamasti harimist.

Selgitame sportlasele psüühikaprotsesside omavahelisi seoseid, kuidas on närvisüsteemi talitlus seotud sportliku sooritusega.

Närvisüsteemi erutuse ja seeläbi kehaliste võimete realiseerumise ning keskendumise fookuse määrab motivatsioon: kas inimene on motiveeritud

soovist teha oma parim võimete kohane sooritus või keskendub ta võrdlusele teistega.

Häda kipubki olema selles, et trennis harjutab sportlane võimete realiseerimist ja võistlustel keskendub teistest parem olemisele. Mis tähendab, et ta teeb võistlustel teist asja kui trennis.

Küsimus on selles, kuidas sportlane suudab võistlustel tulemuse mõtet ignoreerida ja keskenduda oma sooritusele. Ainuke asi, mida sportlane saab teha, on realiseerida oma võimed ja siis on võistluse lõpuks näha, mis tulemuse see annab võrreldes konkurentidega.

Nõustamise protsess näeb välja nii, et sportlasega tehakse enamasti keskendumisharjutusi, kuidas oma tähelepanuprotsesse juhtida.

Kas need on individuaalsed harjutused?

Enamasti proovime need koos läbi, aga psühholoogilised treeningud on sellised, kus sportlane harjutab ikkagi ise. See ei tähenda, et sportlane mediteerib iga päev tund aega, vaid pigem on tegu paarisekundiliste harjutustega trenni käigus.

Kuivõrd võib psüühika mõjutada kogu sportlikku sooritust?

Psühholoogilised oskused ei kompenseeri puuduvaid tehnilisi oskusi, küll aga takistab oskamatuse oma psüühikaprotsesse juhtida kehaliste oskuste ja võimete realiseerimist. Närvisüsteem juhib motoorse soorituse täideviimist.

Kas psühholoogiline treening on pidev protsess või on seda vaja konkreetsetel juhtudel, näiteks enne võistlusi?

See on pidev protsess ja peaks algama juba lapseas. Spordipsühholoogilised meetodid on rakendatavad lapseast ja soodustavad lapse arengut. Aga sportlased kipuvad harjutusi tegema enne võistlusi. Kuna tegu on tehnilise oskusega, siis niipea, kui ei harjuta, oskuse tase langeb.

Kujutlustehnika analüüsid viitavad sellele, et kui saame hinnata kujutluse kasutamisest tulenevat lisaefekti kehalisele sooritusele, siis ilma kujutlustreeningut jätkamata kahe nädala jooksul selle lisaefekt väheneb umbes 50% võrra. Niisiis peaks neid harjutusi tegema pidevalt.

Psühholoogilised oskused, nagu keskendumise ja eesmärkide püstitamise oskus, on tehnilised ja neid saab treenida, aga seda tuleb teha süstemaatiliselt. Piiriks on sportlase enda motivatsioon psüühikatreeningut teha. Nendel juhtudel, kus sportlane on psüühikatreeninguks motiveeritud, paraneb ka kehaliste võimete realiseerimine.

Tooge palun mõni sellise harjutuse näide.

Sportlane õpib tähele panema endale tegevuse käigus antavaid negatiivseid hinnanguid. Näiteks laskur harjutab ja mõtleb, et see oli hea lask, see oli halb lask – ta annab isendale pidevalt hinnanguid ning keskendab tähelepanu tulemusele, mitte sellele, mismoodi ta peaks lasku ette valmistama ja laskma. Treening

näeb välja sellisena, et ta õpib tähele panema neid protsesse, mis tal peas toimuvad ja nihutama tähelepanu fookust tegevusele, mitte hinnangutele. Alguses on see raske ja sellega tuleb teadlikult tegeleda, aga see muutub automaatsemaks.

Õeldakse, et keskendumine algab keskendumise otsusest, et millele ma keskendum.

Treenerid ikka armastavad hüüda: «Keskendu!», aga õiget fookust on vaja teadlikult harjutada.

Kui suur on psüühilisel treeningul treeneri roll?

Idealis peakski selliseid psüühikatreeninguid juhtima treener ja väga paljude treeneritega on meil olnud ka hea koostöö. Eestis ei ole küll ühtegi kliinilist spordipsühholoogi, tema abi võiks rohkem vaja minna mingite häirete puhul, kui sportimist segavad näiteks stress või perekondlikud probleemid.

Aga kõige lihtsama ja samas

tähtsama saab treener ära teha.

Millistel juhtudel teie abi veel vajatakse, peale selle, et võistlustel ei suudeta keskenduda?

Palju on tööd lastega, kellel on sisuliselt täpselt sama probleem, ent lisandub vanemate surve ja väiksem kogemus. Samuti liiguvad lapsed ühest vanuserühmast teise. Kui nooremas vanuserühmas oli laps iga kord poodiumil ja minnes vanemasse rühma seal järsku ei ole, siis ei saa ta sellega alati hakkama.

Üks valdkond on karjääri lõpetamine. Planeeritud lõpetamine on lihtsam, sest sportlane on saanud selle ette valmistada. Ootamatu lõpp vigastuse tagajärjel või näiteks majandusseisu tõttu on alati raskem ja vajab sekkumist.

Ilmselt on psühholoogilise nõustamise puhul ka vahe, kas tegu on näiteks individuaal- või meeskonnaalaga.

Jah. Eripärad tulevad ka soorituse

kestusest ja sellest, kuidas saame sooritust hinnata. Tennises võibki tennisist teha väga hea mängu ja oma võimed realiseerida, aga mängu tulemus sõltub vastasest, kui on tugev vastane, siis on tulemuseks kaotus. Sõltub, kuidas kaotuse headust või soorituse kvaliteeti hinnata. Mõnel spordialal on sekundi ja sentimeetriga väga hea mõõta.

Kas mõned spordialad on kuidagi stressirohkemad või nõuavad endaga psühholoogilises mõttes rohkem tööd?

Ei, tippsoorituse tasemel ei ole vahet. Soorituse käigus toimuvad psüühikaprotsessid on üsna ühesugused, ole sa autoroolis, vee all või suuskadel.

Samasuguseid uurimusi tehakse ka sooloartistide, muusikute ja näitlejatega. Samasugust treeningut tehakse teistes valdkondades ka.

Esikaane foto: Toomas Huik / Postimees / Scanpix

SPORDIPSÜHHOLOOGIDE MILJONI DOLLARI KÜSIMUS ON SEE, MIKS INIMESD EI TEE SPORTI. KÕIGE ROHKEM SPORDIPSÜHHOLOOGE MAAILMAS ÜRITAVAD VÄLJA SELGITADA, KUIDAS INIMESI (HARRASTUS) SPORDI JUURDE TUUA.

Esteetilised spordialad

«**M**inu ammune soov on olnud uurida iluuisutajaid ja võimlejaid ning nende treenereid,» tunnistab teadur Aave Hannus. Oma bakalaureusetöö tegi ta söömishäiretest. «Eestis me ei ole leidnud, et iluuisutajatel ja iluvõimlejatel oleks rohkem söömishäirete sümptomeid,

võrreldes teiste, mitteesteetiliste spordialadega. Küll aga oleme leidnud, et nende treenerid ei aimagi, kui palju on buliimiale viitavat käitumist.» Sportlastel esineb sümptomeid, nagu oksendamise, aga neid varjatakse treenerite eest.

Aave Hannus ja tema kolleegid on uurinud mitmesuguste spordialade harrastajaid ja tippportlasi.

Hiljuti lõppes kaheaastane projekt Eesti murdmaasuusakondisega. Magistritööde käigus on uuritud jalgrattureid, judokaid, tennisiste, korvpallureid, karatekaid, kergejõustiklasi, jalgpallureid, võistlustantsijaid jpt. «Ma püüan meie laboris soodustada seda, et uuritaks ekspertportlasi, mitte piirduda üliõpilaste uurimisega,» lisas Hannus.

Euroopas vaenatud hunt naaseb

HUNTE OMA ELU ARMASTUSEKS PIDAV ILMAR ROOTSI UURIS VÕSAVILLEMITE JA INIMESTE VAHELISI SUHTEID EESTIS 18. SAJANDI KESKPAIGAST KUNI 19. SAJANDI LÕPUNI. SELLE AJA JOOKSUL JÕUDSID HUNDID MEIE ALAL MURDA OHTRALT KARILOOMI JA KA INIMESI, KES PÄRAST HÄVITUSKAMPAANIAT SUNDISID HALLIVATIMEHED VIIMAKS TAANDUMA.

Sven Paulus

sven.paulus@ut.ee

Oktoobri lõpus ajaloo ja arheoloogia instituudis väitekirja kaitsnud Ilmar Rootsi alustas materjali kogumist üle kolmekümne aasta tagasi. Eesti kirjandusmuuseumi rahvaluule arhiivis metsloomade jahi pärimust uurinud mees avastas, kuivõrd mitmetahuline on hundi kohta käiv rahvafolkloor. «Hurda, Eiseni, Eesti rahvaluule ja riikliku kirjandusmuuseumi arhiividest leitud info hundi kohta oli tunduvalt põnevam ja rikkalikum kui näiteks karu või teisi metsloomi käsitlev materjal,» ütleb Rootsi.

Erakordne kiskja tekitas nüüdseks pea pool sajandit jahimehena tegutsenud uurijasa huvi ning käigud arhiividesse, TÜ raamatukokku ja muuseumidesse nii meil kui ka Venemaal ja Lätis üha sagesid. Samal ajal hakkas Rootsi hunte uurima ka looduses. Hundiradasid pidi käimine, metsakutsude peibutamine ja nendega suhtlemine on mehe

lemmiktegevus siiani. Mõõdunud kümnendil pani ta oma kogutud teadmised kirja ka mahukasse raamatusse «Tuli susi soovikusta».

Rootsi sõnul soovis ta uurida, kuivõrd ulatuslikud ja rahva elule olulised olid huntide tekitatud majanduslik ja inimkahju. Tema väitekirja «Hunt ja inimene: suhted Eestis XVIII sajandi keskpaigast XIX sajandi lõpuni» allikad on mitmekesised, ulatudes antiikautoritest läbi kesk- ja uusaja tänapäevani välja.

Pole kahtlustki, et muinasjutte lugenud inimene peab hunti salapäraseks ja ohtlikuks loomaks, kellest on parem eemale hoida. Ajalugu kinnitab seda arvamust, sest 18. sajandist tulevad teated Eesti aladel tegutsenud marutaudi ning inimesi murdvatest huntidest. Rootsi lausub, et taolise uskumusteringi on hunt ise oma tegudega kujundanud. «Meie rahvatraditsioonis on folkloor hundist välja kasvanud karjakasvatuse pinnalt. Peamine eesmärk oli hunte karjast eemal hoida, võtmata neilt siiski eluõigust. Kui jürripäeval lasti kari välja, määrati

neid petrooli või tōkatiga ja vahel isegi püssirohuga. Uskudes sõna maagilisse jõusse võeti appi ka loitsud ja nõiatembud ehk taiad,» ütleb Rootsi.

Ohtlikust vastasest kujunes välja endeloom, kelle ulgumise ja küllatuleku järgi püüti ennustada. Hunt oli meie esivanemate silmis vääramatu loodusjõud, kellega tuli argielus arvestada ja keda tuli ka respektierida. Aita paigutatud hundi kolju pidi kaitsma näiteks varaste eest. Metsaeluka organid aga läksid kaubaks rahvameditsiinis, mis võttis tarvitusele hundi füüsilise keha sabast kuni karvadeni.

SUURE VASTASSEISU ALGUS

Kui aga kriimsilm juhtus karja tulema, olid kahjud suured. «Tänu O.W. Masingu initsiatiivile korraldati kogu Liivimaal 1. novembrist 1. novembrini 1822–1823 hundikahjude kogumine. Mittetäielikud andmed üheksa maakonna peale näitasid, et aastaga murdsid hundid 30 152 kodulooma. Kusjuures Saaremaa

andmed olid väga puudulikud,» rõhutab Rootsi.

Pool sajandit hiljem kokku loetud hundikahjud tõid välja, et Liivimaal oli murtud koduloomade hulk vähenenud 26 korda. Kui tänapäeval maksab riik talunikule igasugu hüvitisi, siis kaks sajandit tagasi oli ainsaks erandiks Saaremaa. Sealne rüütelkond ja Saaremaa talurahva pank maksid mahamurtud hobuse eest 25 rubla, mis oli pea pool hobuse hinnast.

Hallivatimeeste pealetung karjale tekitas talurahvas suurt muret ja nii algas 17. sajandi teisest poolest kavakindel huntide, karude ja teiste suurte kiskjate jahtimine. Põhjasõda tõmbas sellele küll ajutiselt kriipsu peale, ent 19. sajandi alguses läks huntide hävitamise kampaania täiega hoo- ga käima. Tälumeestele makstavad preemiad ja valitsuse nõutud osavõtt kohustuslikest jahtidest viisid sajandi lõpuks võsavillemite arvukuse meil nii oluliselt alla, et hunte ei peetud enam probleemiks. «Näiteks Liivimaa 1896–1898 aasta kahjud olid ainult 292 murtud kodulooma,» tõdeb Rootsi.

Lambakarju kimbutavatest huntidest on tulnud teateid tänavu näiteks Saaremaalt, ent Rootsi sõnul on tänapäeval sute toidulaud rikkalikum kui varem. Metsasanitari ninaesisele jõuavad põdrad, metskitsed ja metssead, rääkimata pisematest imetajatest. «Aga sügisene lammaste mürdmine on toimunud tuhandeid aastaid ja kestab aastatuhandeid edasi,» arvab Rootsi. «Huntidel tuleb kevadel sündinud põlvkon-

nale edasi anda jahioskused. Kui suvel toovad vanemad kutsikatele mürdmiseks poolelusaid loomi, siis sügisel saavad kutsikad jahikooli lammaste kui kõige kaitsetumate mürdmise näol.» Kui karja omanikule selline õppetegevus ei meeldi, saab ta alati panna lambad ööseks lauta kinni.

METSAKUTSU INIMESTE KALLAL

Puretud lammast on kõhedust tekitav vaatepilt, ent asi on hullem, kui hunt ründab inimest. Ja kahjuks on Rootsil meie varasemast ajaloost siin tuua mitmeid näiteid: «Luteriusuliste kirikuraamatuid uurides leidsin, et aastatel 1804–1853 murdi Eestimaa pinnal 111 inimest. Need on tervete inimesesööjate huntide poolt murtud. Kui marutaudis hunt ründab seda, kes teele ette jääb või tähelepanu endale tõmbab, siis inimesesööjad spetsialiseerusid laste mürdmisele.»

Tavaliselt valis hunt välja väikseima lapse ja kui suurem talle appi läks, ründas hunt juba appiminejat. Enamasti mürdsid inimesi vanad ja vigased emashundid, kes pidid poegi kasvata- ma üksi, sest kutsikate isaks võis olla mõni teine erakhunt või isegi koer. «Nagu elu on näidanud, siis inimliha maitse suhu saanud kiskjat on raske sellest kombest võõrutada,» lisab Rootsi.

Eestis on viimane dokumentaalselt tõestatud inimese mürdmise juhtum teada 1873. aastast Iisaku kihelkonnast, kus sute ohvriks langes 9-aastane vene õigeuskne poiss. Seevastu Valgevenes lõppes veel 15 aastat

tagasi hundi ja inimese vastasseis viimase hukkumisega.

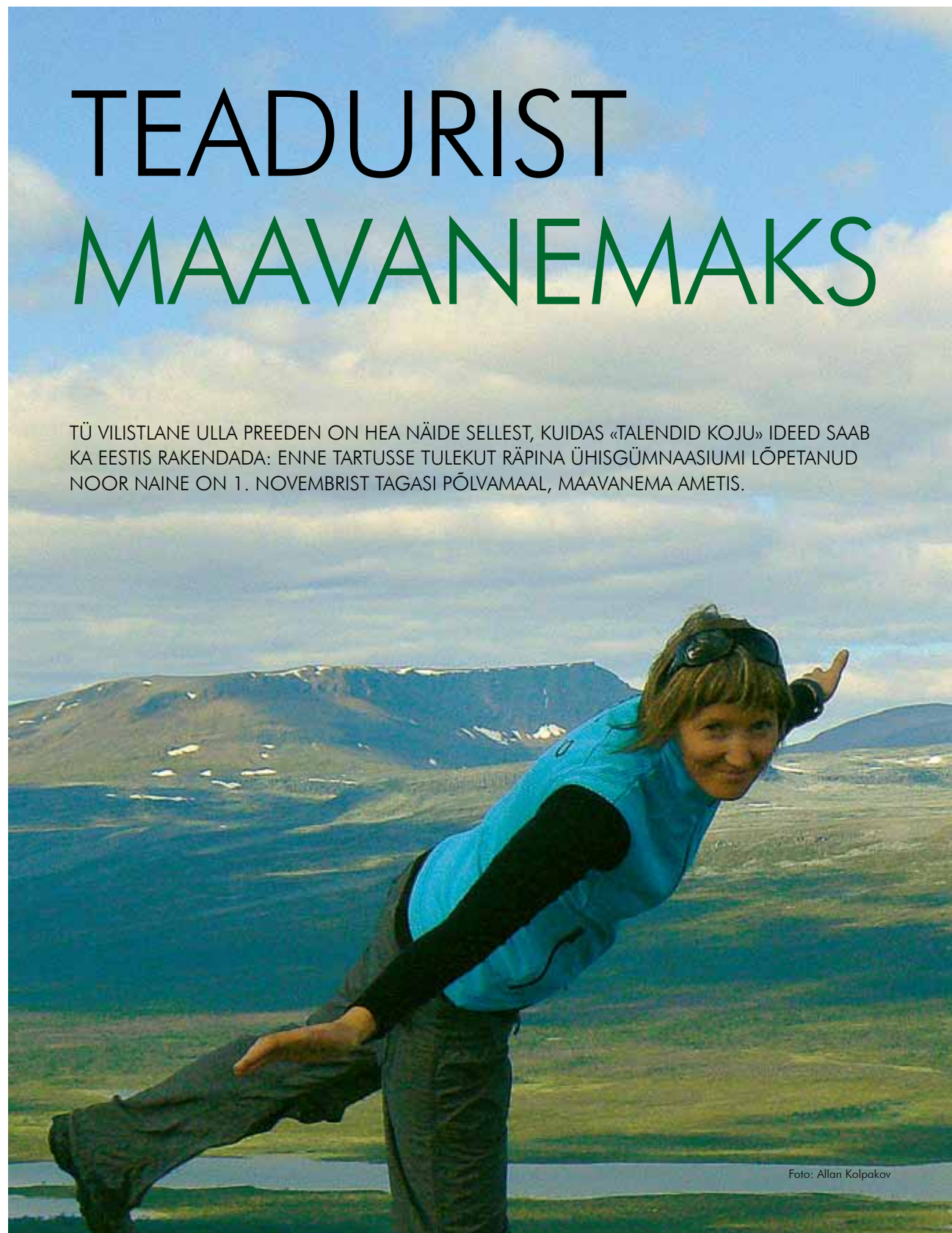
Rahvapärimuse risti ja põiki lahti harutanud Rootsi sõnul on võsavillemid puudutav folkloor Euroopas üsna sarnane. «Nii Eestis kui ka Bulgaarias oli rahva hulgas kindel veendumus, et ainult hundi mürdmine toob karjale sigivust juurde, seda eriti lammaste puhul. Samuti usuti mõlemal maal, et emahunt peab enne sigimist saama koera liha süüa, sest muidu ta ei sigi,» toob uurija näiteid rahvastevahelisest läbikäimisest.

Täna on ajaloo vältel kardetud ja põlatud hunt Euroopat uuesti asustamas, tema arvukus kasvab mitmetes maades. Eesti hundipopulatsioon on 250–270 isendi ringis ja viimase kolme aasta kestel on kütitud üle saja hundi aastas, mis jääb järelkasvu piiridesse. «Üldine tendents on see, et huntide arvukus kasvab, sest neil on piisavalt toitu ja vaba territooriumi,» lausub uurija. «Enne kaht viimast talve olid meil väga lumevaesed talved ning siis oli hundijahti keeruline pidada. Üleüldse on see väga raske jaht.»

Kas kolme kümnendi jooksul on teadlasel pilt hundist põhjalikult selgeks saanud või on veel midagi uurida? «Mul on tohutu materjal kogutud, annaks jumal, et jõuaksin selle artiklitenäa vormistada. Töötan selle nimel pingeliselt päevast päeva. Täna õhtul lähen Järvseljale hunte otsima ja peibutama. Hundid on mulle aastate jooksul pakkunud võrratuid looduselamusi,» õhkab Rootsi. ☺

TEADURIST MAAVANEMAKS

TÜ VILISTLANE ULLA PREEDEN ON HEA NÄIDE SELLEST, KUIDAS «TALENDID KOJU» IDEED SAAB KA EESTIS RAKENDADA: ENNE TARTUSSE TULEKUT RÄPINA ÜHISGÜMNAASIUMI LÕPETANUD NOOR NAINEN ON 1. NOVEMBRIST TAGASI PÖLVAMAAL, MAAVANEMA AMETIS.

Merilyn Merisalu

merilyn.merisalu@ut.ee

Kui Preeden mõned aastad tagasi erakonda astus, oli tema eesmärk olla kodukohas aktiivne ja proovida sealsetes ettevõtmistes kaasa lüüa. Omavalitsuse valimiste ajal valmistus ta aga doktoritöö kaitsmiseks ning poliitika jäi tagaplaanile. «Suvel tehti pakkumine, kas ma ei kaaluks võimalust olla Põlva maavanema kandidaat – see oli suur üllatus,» tunnustab naine.

Kaalumiseks anti piisavalt aega, et saaks ettepaneku läbi mõelda ja lähedastega läbi rääkida. Kuna doktorantuuri oli selja taga, tundus aeg muutuseks õige. Preedeni sõnul annab see hea võimaluse uuteks väljakutseteks ja läheb kenasti kokku varasema plaaniga kodumaakonnas midagi ära teha.

NOORIM MAAVANEM

31-aastane geoloogiharidusega Preeden on nüüdseks Eesti taasiseseisvumise järgne Kagu-Eesti esimene naismaavanem – praegu seisuga ka riigi noorim maavanem üldse. «Muidugi on tore, kui ka naised on juhtival positsioonil, põhiline on aga siiski pigem see, et olen seni igal pool püüdnud endast parima anda ja tegutsen vastavalt sellele põhimõttele ka edasi,» ütleb ta ise.

Enne maavanema ametit töötas Preeden mitmeid aastaid Tartu ülikoolis, seda juba õppetöö kõrvalt alates 2005. aastast. Poole kohaga analüüsispetsialistist sai peagi täiskohaga teadur, eriti nau-

Foto: Igor Tuuling

tis ta õppetööga tegelemist.

«Viimased kaks aastat olen lugenud maateaduste aluseid, mis on tudengite esimese õppeaasta üks põhiloengutest ning osa geofüüsika loengust,» räägib Preeden ja lisab, et ka suure auditooriumi ees seistes ei olnud tal esinemishirmu, hoopis vastupidi – üliõpilastega meeldis väga tegeleda.

Põhiline, mis muretsema pani, oli pigem see, et tudengitel oleks loengus huvitav. «Kui saad positiivset tagasisidet, ajendab see kindlasti veel rohkem tegutsema ja jätkama. Et saaks ise nende motiveerimisele kaasa aidata – kõik teavad ju, et üliõpilastel on veel n-õ sada muud asja, millega tegeleda,» seletab noor naine.

Ka tal endal oli 1998. aastal Tartusse tulles alguses raske ülikoolieluga harjuda. Muutus oli suur ja nõudis pikka sisseelamisega. Õnneks tuli geoloogiat õppima ka hea sõbranna, endine koolikaaslane, kes vahepeal oli Tallinnas keskkoolis käinud.

«Tuleb tunnustada, et ma ei olnud väga aktiivne, mis kooli-

välis elu puudutas, keskendusin õppimisele ja käisin väljas pigem vanade tuttavatega Rāpinast kui uute ülikoolituttavatega. Aktiivseerumine tuli hiljem,» tõdeb Preeden tagantjärele.

Alles magistrantuuris võttis ta esimest korda kursusekaaslastega osa näiteks tudengipäevade üritustest. Doktorantuuri ajal hakkas ta koos teiste huvilistega korraldama geoloogide sügiskooli, mis on kogunud iga aastaga populaarsust ja toimus sel aastal juba seitsmendat korda.

ENAMAT KUI KIVID

«Geoloogia on päris eksootiline eriala, millest paljud midagi täpselt ei tea – see oli ka põhjus, miks tulin seda õppima,» räägib Preeden ja selgitab, et kuigi tavaliselt seostatakse seda alati kividega, on veel palju muid tahke, millega geoloogia tegeleb.

Geoloog ei ole puhtalt kivi-teadlane, vaid tegeleb kõikide protsesside uurimisega, mis on maaga seotud. Kividele lisaks uuritakse ka kivistisi, põhjaveega seotut ja palju muud, näiteks

meteoriidkraatrid, millega ka Preeden ise on palju tegelema.

Doktorantuuris keskendus ta geofüüsikale, täpsemalt uuris kividesse salvestunud Maa magnetvälja. Selle alaga tegelemiseks Eestis aparatuur puudus ja seega viibis Preeden doktoriõpingute raames väga tihti Soomes.

«Välismaal olemise ja õppimise kogemust hindan ma väga kõrgelt,» rõhutab Preeden laia silmaringi olulisust. Eestis saab tema sõnul väga hästi teadust teha, aga olema peab ka väliskontakte, mis aitavad paremini end uusimate meetoditega kursis hoida ja kogemustepagasit suurendada.

Kasuks tuleb ise välismaal käimine, seda nii konverentsidel osaledes kui ka pikemaajalise enesetäiendamise tegeledes. «Kui inimene jääb kauaks ühte kohta, võib ta natuke kapselduda, isikliku arengu koha pealt on oluline näha teistsugust maailma, teisi meetodeid.»

Kui ei tahagi väljapoole minna, siis ülikoolis on ka praegu palju kursusi, mida annavad välismaalt tulnud õppejõud. Juba see avardab mõtlemisviisi, kusjuures loeng ei peagi tingimata enda erialaga seotud olema.

Praegu üritab Preeden vaikselt oma pooleliolevad asjad ülikoolis ja teadustöös ära lõpetada, sest väga aktiivselt ta enam neis osaleda ei saa. Lõplikult ta teadusele kadunud ei ole, sest tahab võimalusel oma teadmiste ja nõuga ka maavanema ameti kõrvalt endistele kolleegidele toeks olla.

«Ennast tundes tean, et pikka aega mitut asja korraga kvaliteet-

selt teha ei saa – nii ei jõua lõpuks enam midagi teha. Uues ametis tahan endast parima anda ja sellest ka need muutused.»

UUS ALGUS KODUS

Kindlasti tulevad uuel töökohal kasuks ka paljud ülikoolis omandatud oskused ja teadmised. Doktorikraadi saamine ei tähenda, et inimese ainus elukutse peaks olema teadlane. Preeden toob välja, et on palju oskusi, mida eri valdkondades kasutada saab.

Asju uurides ja end toimuvaga kurssi viies on oluline analüüsivõime, mis aitab info sünteesimise kaudu leida uusi uurimiskäike ja lahendusi. Lisaks tulevad kasuks eri kirjutamis- ja suhtlemisoskused nii Eesti kui ka välismaa kolleegidega. Õppejõukogemus annab omakorda lisaks eelnevale ka esinemiskogemuse. Kõike seda saab laiemalt rakendada ja sugugi mitte ainult oma erialaga seotult.

Maavanema ametikohal on oma kindel funktsioon ja tegevused. Üsna palju mängivad rolli ka suhtlemine ja läbirääkimised koostöövõimaluste otsimiseks. Ka Preedeni Põlva maavanema kandidatuuri esitanud regionaalminister tõi välja, et maavanem on nii kohalikul kui ka riiklikul tasemel olulises vahendajarollis.

«Ma olen tutvunud Põlvamaa arengukavaga ja käinud rääkimas kohalike inimeste ja omavalitsuste juhtidega ning esialgu enda jaoks kaks suurt teemat välja valinud: haridustemaatika ja tööhõive probleemid,» toob Preeden näiteks, millega tal uues ametis rinda pistma tuleb hakata.

ULLA PREEDEN

- Sündinud 29. aprillil 1980.
- Õppinud Rāpina ühisgümnaasiumis ja Tartu ülikoolis geoloogia erialal.
- Töötanud Tartu ülikoolis analüüsispetsialisti ja teadurina.
- On Euroopa impaktiuri-jatest tudengeid ja noorteadlasi siduva ühingu ESIR (European Student Impact Researchers) üks asutajaliikmetest. Samuti tegutseb Eesti looduseuurijate seltsi geoloogiasektsioonis ja Eesti teaduste akadeemia meteoritiika komisjonis.
- Pälvinud üliõpilasena mitmeid tunnustusi oma teadustöö ja esitluste eest.
- On harrastuskunstnik – kaks tema näitust on olnud üleval ka Tartu linnaraamatukogus.
- IRL-i liige alates 2007. aastast

Põlvamaal, nagu ka paljudes teistes maakondades tuleb koolivõrku korrastada ja koostöös kohalike ettevõtetega arutada võimalusi, kuidas efektiivsemalt töötusega tegeleda. Tavainimesed eeldavad näiteks, et teed oleks korras, ühistransport toimiks ja põllumehi piisavalt toetataks. Teemasid võib lugema jäädagi. Osa neid puudutavatest muredest vajavad kohe tegutsemist ja lahendusi, teised rohkem aega läbirääkimisteks. ☹

17.–30. oktoobrini toimunud Tartu sügispäevade avatuut kõlas maskott Villemi eestvedamisel juba esimese festivalipäeva hommikul kell pool seitse. Varahommikul virgutusvõimlemisel tudengite ühiselamute ees osales 120 inimest ning et äratus oleks ikka täielik, suunduti seejärel seitsmekraadisesse Emajõkke ujuma.

Sügisaerobikal valas TÜ spordihoones higi ligi 200 aerobikasõpra. Tuntud treenerite käe all tehti läbi üks tõsine treening ning julgemate seast valiti välja ka aerobikakuninganna, kelleks sel aastal sai Triin Veisman.

Tudengite sügispäevade raames aset leidnud tudengiteatri üritusel võtsid üksteiselt mõõtu Noorte Teatritehas, Altermanni näitemängutrapp (pildil) ja Improgrupp JAA, kes sai uue Tartusse tulijana sel aastal ka publiku lemmiku tiitli.

Esimest korda peetud tudengileiutise konkursist võttis osa kuus leiutajate rühma, võitjaks osutus Kertu Saar leiutisega «Lampjalg», mis kujutas endast tualettpaberirullidest tehtud laualampi. Žürii hinnangul oli see kõige tudengilikum, samas ka praktiline leiutis.

Tekst Merilyn Merisalu

Fotod: 7x Erki-Heiki Meerits, 1x Ardo Saks

Tudengiseikluse raames võistlesid osalejad põneval rajal, kus tuli lahendada kõikvõimalikke ülesandeid, mis nõudsid välgkiiret taipu ja nutikaid alajäsemeid.

Tudengifilmi finalistide seast väljus võitjana «Ülevaade psühhoanalüütilisest teraapiast», mille autoriks on Balti filmi- ja meediakooli magistrant Triin Ruimet.

Kommenteerimisvõistlusel tuli osalejatel end tõsiselt proovile panna ja kirjeldada jooksvalt ja hoogsalt kõiki ekraanile ilmuvaid veidraid spordialasid, mida inimhõistus on suutnud välja mõelda. Sellise improvisatsiooni käigus võib tihti üle huulte lipsata midagi, mis paneb ka kõige tõsisema kuulaja naerurampides visklema.

Tartu sügispäevade üks populaarsemaid üritusi, tudengibändide võistlus, tõi traditsiooniliselt Kallevi tänaval asuva üliõpilasmaja puupüsti rahvast täis. Publiku ette pääses seitse tihedast konkurssioelast läbi pääsenud kollektiivi, kellest osutus võitjaks originaalne ja kaasahaarav Uebanda. Sel aastal oli osaleda soovivaid artiste rekordiliselt palju – võistlusel tahtis esineda kokku 37 ansamblit.

Kultuuriakadeemiasse tuleb 3D-labor

NOVEMBRI LÕPUS AVATAKSE TÜ VIJANDI KULTUURIAKADEEMIAS LOOMETÖÖD KIIRENDAV KIIRPROTOTÜÜPIMISE KESKUS, KUS MUU HULGAS TOIMUB 3D-PRINTIMINE.

Merilyn Merisalu
merilyn.merisalu@ut.ee

Projekti juhi Reimo Soosaare sõnul on kiirprototüüpimine abiks disainiprotsessis nii kavandite loomisel, eskiiside väljatöötamisel ja lõpplahenduste hindamisel kui ka lõpliku väljundi saamisel.

«3D-printimine selle tõelises mõttes on iseenesest väga sarnane tavalisele printimisele, ainult selle vahega, et pildid paigutatakse järjest üksteise peale, mitte ei piirduta vaid ühega,» seletas Soosaar. Kuigi 3D-printimise alla loetakse mitmeid eri lähenemisviise, on nn «päris» 3D-printimine pulbermaterjali kihile väljatrükitava eseme ristlõike joonistamine kas liimi abil või laserikiirega kuumutades.

Piltlikult öeldes on see umbes sama, nagu paberile mingi profiili trükkimine. Sellele kujundatud profiilile kantakse järgmine pulbrikiht, millele joonistatakse järgmine ristlõige. Niimoodi kihthaaval ehitatakse kahemõõtmelistest

3D-printer võimaldab luua täpseid koopiaid väga erinevatest asjadest, mudelautodest ja hambaharjadest keerukate arhitektuuri- ja meditsiinalaste näidisteni välja. Kumb on koopia?

Foto: 2x Z Corporation

üksteise peal olevatest profiilidest kolmemõõtmeline objekt.

ABIKS MITMETELE ERIALADELE

Soosaare sõnul on erisuguste masinatega võimalik printida peaaegu mis tahes materjalile ning seda tehnikat võib kasutada väga paljudes valdkondades. Valmis print võib olla peaaegu kõik – alates

reaktiivmootori turbiinilabadest ja ehetest näitlike õppevahendite ning tehislügesteni välja.

Kultuuriakadeemias lõikavad kiirprototüüpimise keskusest kasu eelkõige rahvusliku käsitöö ja ehituse, samuti etenduskunstide erialad.

«Tulevikus ei valmista dekooraator-butafoorid lavakujunduses vajaminevaid detaile enam

käsitsi, vaid meie 3D printimise labori sarnastes töökeskkondades ehk loovad kujutise arvutis ja trükkivad seejärel välja,» töi näiteks teadus- ja kunstiloomes osakonna juhataja Piret Talur ning lisas, et koolile on labori kasutamine oluline ka laiemalt kui õppetöö tarbeks – teadus- ja arendustööd toetava keskkonnana.

Kiirprototüüpimine ehk näidise kiire valmistamine on disainiprojekti teostamisel oluline etapp. Näiteks võib tuua ka telefoni disaini loomise. Selle meetodi abil saab lihtsalt piltide imetlemise asemel telefoni prototüüpi ka käes hoida ja paremini kontrollida, kas see on mugav, kas nupud sobivad, kas väline disain on meeldiv mis tahes nurga alt vaadates jne. Tulemuseks on ese, mida katsuda, keerutada ja iga külje pealt vaadata.

«Selliseid näiteid võib tuua lõputult, aga sisu jääb samaks – kuna me näeme ise kolmemõõtmelist maailma, meeldib meile katsuda ka samasuguseid objekte, seetõttu suudame taoliste 3D-kujundite abil oma loomingulisust kergemini välja elada. Olgu selleks siis uue ehte disain, näomask teatrilavale või mõne uue laiatarbetaote meeldiv välimus,» ütles Soosaar.

OLULINE KOOSTÖÖVAHEND

Täna on Viljandi kultuuriakadeemias labori ruum juba põhisosasisustatud, lisaks spetsiaalsele 3D-printerile on keskuses üleval ning töökorras värve tuvastav skanner, vajalik arvutipark koos tarkvaraga ning plotter ehk suure-

formaadiline printer.

Eesmärk on loodav keskus siduda õppetööga, et parandada kultuuriakadeemia tudengite tehnoloogilist pädevust ning tagada seeläbi nende suurem konkurentsivõime meie muutuv ja pidevalt arenevas maailmas. Kusjuures 3D printimise labor ei ole mõeldud teenindava üksusena, vaid nii, et üliõpilane saab nõustaja toel ise kogu protsessi läbi teha: kujundada arvutis eseme või selle sisse skaneerida ja trükkimiseks lihvida, jälgida, kuidas ese valmib ja hiljem eset kasutada.

«Keskuse tegevus ei piirdu vaid akadeemiaga, plaanid on teha koostööd loomeinkubaatoriga, TÜ teiste allasutustega (esmal LOTE ning *medicina* valdkonnaga) ning Eestis asuvate sama valdkonnaga kokkupuutuvate ettevõtete (Protolab) ja haridus- asutustega,» kinnitas Soosaar.

Idee Viljandisse säärane keskus luua tekkiski siis, kui kultuuriakadeemia direktor Anzori Barkalaja ja TÜ tehnoloogiainstituudi professor Alvo Aabloo arutasid koostöövõimalusi. Enne keskuse ostu tehti tutvustuste sarnaste keskuste tehniliste lahendustega Eestis. Kolleegid Eesti kunstiakadeemiast, Tallinna tehnikaülikoolist, Tartu teaduspargist ja Tartu kunstikoolist tutvustasid viljandlastele oma võimalusi ning andsid hüva nõu.

Kiirprototüüpimise kompleksi rajamise eelarve oli üle 130 000 euro. Keskuse ostu põhiraastaja oli Euroopa Liit Euroopa regionaalarengu fondi teadusaparatuuri ajakohastamise meetme kaudu. ©

TÜ VKA soetas hankega Z Corporationi printeri, kus kolmemõõtmeline objekt ehitatakse spetsiaalsest kipsisarnasest pulbrist õige liimi abil ning tehnoloogia on väga sarnane tindiprinteri omale. Kusjuures printer kasutab standardseid HP printimispeid ning toonereid. Printer valmistab objekti kiiresti ning odavalt, samuti võimaldab trükkida värviliselt.

Prinditakse nii, et masin kannab alusele pulbrikihi, joonistab sellele liimi ja vajaduse korral tooneri abil ettenähtud profiili, millele kantakse järgmine pulbrikiht jne, kuni lõpuks on olemas tööruumitais pulbrit, milles asuvad trükitud objektid. Lisaboonusena korjab masin ise kõik üle jääva lahtise pulbri kokku ja suunab taaskasutusse, seega on materjalide raiskuminek praktiliselt välistatud.

Hiinamaal Pärli jõe kaldal

Kaisa Kamarik

TÜ geenitehnoloogia 2011

Kui otsisin rahvusvahelise töökogemuse võimalust, kuid seljakotiga Austraaliasse tööotsingule minnek ei tundunud olevat minu jaoks, avastasingi enda jaoks AIESECI välispraktika.

Kuna TÜ bakalaureusediplom on nüüdseks taskus, siis olin vaba rändama igasse maailma otsa. Seadsin endale kriteeriumid, et tööpaik võiks asuda arenenud riigi suurlinnas, veekogu lähedal, see võiks olla sooja kliimaga ning loomulikult pidid sobivad olema ka töötingimused. Pärast mõningaid intervjuusid ja e-kirjade vahetusi oligi asi selge – sõidan suve lõpus 200 päevaks Hiinasse majanduspraktikale!

Valisin majanduspraktika, sest tahtsin saada labori seinte vahelt välja ja panna ennast proovile teistsuguses keskkonnas. Lisaks tundsin vajadust arendada ülikooli ajal tehtu kõrval ka enda teisi külgi.

Minu kujutluspildid Hiinast olid püstiste katusenurkadega madalad majad, riisipõllud ja suur Hiina müür. Reaalsus, mis mind saabumisel tabas, muutis mu arusaama Hiinast kardinaalselt. Kui astusin lennujaama uste vahelt välja, sain aru, kuhu olen jõudnud.

Foto: erakogu

Rahustasin end, et seda ma ju tahtsingi. Väljas oli lämmataval palav ning mõistsin hetkega, et mul on seljas täiesti valed riided. Õnneks olid mul vastas kaks kohalikku AIESECI tüdrukut, kes aitasid leida üles mu tulevase töökoha. Nende esimene küsimus oli, kas ma võtsin talveriided kaasa? Ütlesin, et oma talveriideid

kaasa ei võtnud, sest eeldasin, et sulemantlit siin vaja ei lähe.

Pärast mõningat busside ja metroode vahetamist jõudsimegi minu hotelli ehk kohta, kus pidin tööle hakkama. Tegu on viietärnihotelliga 999 Royal Suites & Towers Hongkongi piiriäärses linnas Shenzhenis, mis paikneb Pärli jõe suudmes.

Esimesed emotsioonid olid väga positiivsed, sest hotell oli tõesti ilus ja inimesed uskumatult sõbralikud. Kohtasin esimesena hotellis töötavat Horvaatia noormeest, kes kõneles inglise keelt väga hästi, mis andis lohutust, et mul on vähemalt kellegagi suhelda ja ma pole hotellis ainus välismaalasest töötaja.

Mu elukohaks sai töötajate elamu vaikselt linnaservas. Elan 8. korrusel ilma liftita majas, mis on ka maja viimane korrus ning katuseks on linnale päris hea vaade. Terve maja kuulub hotellile, kus ühes pooles elavad noormehed ja teises tütarlapsed. Korteries on tavaliselt neli tuba ning mul on isegi oma tuba. Mul on korteri suurim tuba, konditsioneer, uue mööbli ja tasuta wifi internetiühendusega.

Kummalisel kombel puuduvad korteries köögid ja seetõttu võin külmkapist vaid unistada. Õnneks näeb tööleping ette, et mul on tasuta elamine ja tasuta buffee stiilis söök hotelli restoranis. Olles näinud teiste töötajate elamistingimusi, on minu omad üsna luksuslikud. Teised jagavad oma tuba nelja inimesega, mis koosneb vaid narivooditest ja neljast väiksest kapist. Magatakse bambusmattidel, jahutust pakuvad vaid ventilaatorid ja kogu nende maine varandus peab ära mahtuma peamiselt nende voodisse.

Kui nägin meie maja esimest korda päevavalguses, sain aru, miks ühte linnaosa Tartus kutsutakse Hiinalinnaks. Majad ongi siin samasugused heledate kahelkividega kaetud paneel-

elamud. Tüüpilisi traditsioonilisi Hiina maju, mida mina ootasin, nii uues linnas nagu Shenzhen ei leidu.

Tartu ülikoolis õppides töötasin välisüliõpilaste tuutorina ning minu rühmas oli ka kaks Hiina noormeest. Kuid sellegipoolest, et olin hiinlastega eelnevalt kokku puutunud, hämmastasid mind paljud kohalike inimeste kombed – neid on nii ülimalt positiivseid kui ka ärritavaid. Eks üritan harjuda.

Hotellis töötab kolm välismaalast. Teeme kõik sarnast tööd: suhtleme hotelli külalistega ning nõustame neid. Meie uhke ametinimetus kõlab inglise keeles Guest Service Manager (GSM).

Mina töötan õhtuti hotelli restoran-baaris Q Cafe. Töö ei ole raske, vaid pigem lõbus, sest minu tööks on lihtsalt inimestega vestelda ja tagada nende heaolu. Tänu sellele on mul väga hea võimalus praktiseerida oma keeleoskust, sest hotelli külalstajaid leidub maailma eri paigust. Mul tuleb tihti seletada, miks Eestist pärit neiu töötab kodust nii kaugel ja miks geenitehnoloogi haridusega inimene valis hotellinduse. Vastuseid nendele küsimustele on mul mitmeid ja neist arusaadavam on see, et põgenesin Eesti talve eest. Mu peamine eesmärk on end siiski täiendada – küll mitte ülikooli-, aga elutarkusega.

Kohapeal alustasin ka hiina keele õppimist koos ühe teise AIESECI praktikandiga Venemaal ning meie tunnid toimuvad kaks korda nädalas. Kokkuleppel, et õpetame kord nädalas inglise

keelt sealsetele õpetajatele, on vastutasuks meie endi hiina keele tunnid tasuta. Tegelikult õpetavad enamiku hädavajalikust sõnavarast mulle minu töökaaslased, nii et oskan vähemalt juba hiina keeles inimesi WC-sse juhatada. Olen ära õppinud ka selle, et kui küsitakse mai taid, ei tähenda see alati, et soovitakse tellida kokteili, kuna sarnane sõna tähistab hiina keeles soovi saada arve.

Oma töö tulemusena loodan igati hotelli mainet hoida ja parandada. Peale selle üritame parandada restorani töötajate inglise keele oskust, õpetades inglise keelt ja üritades töökaaslastega ka iga päev suhelda, et julgustada neid inglise keelt kasutama. Lisaks proovime neid koolitada etiketi vallas, sest siin on tavaline, et kõik sinu tellitud kolm käiku tuuakse sulle lauda korraga – isegi kui oled tellinud magustoiduks jäätise, serveeritakse see koos supiga. Kuna kohv ja vein on Hiinas veel üsna uued ja tundmatud joogid, siis ka selles vallas on neil palju õppida.

Loodan, et praktika lõppedes tuleval kevadel olen jätnud oma jälje ning saan näha muutusi, mis on selle aja jooksul toimunud. Mulle endale jääb alles loomulikult väärtuslik kogemus, mis tuleb edaspidises elus kindlasti kasuks. Hiina keele oskuski, kas või suhtlustasandil, on kindlasti suureks plussiks minu keelepagasis. Usun siiski, et see kõik on alles algus millelegi veel võimsamale ja ma juba ootan, milline saab olema minu uus seiklus. ☺

KEELEPOLIITIKA KUI TÖÖRIIST RAHVA ENESEMÄÄRATLEMISES

Foto: Andres Tennus

Virve-Anneli Vihman

TÜ rahvusvahelistumise nõunik, toimunud sümposiooni üks korraldajatest

Eestlastele pole vaja selgitada, et identiteet on tihedalt seotud keelega. Vastupidi, sageli ei taha eestlased uskuda, et eesti identiteeti oleks üldse võimalik ilma keeleta konstrueerida. Kas on võimalik eestlane olla ilma eesti keelt rääkimata, nagu teise põlvkonna Ameerika eestlased, kes sageli tunnevad huvi eestluse vastu, õpetavad ka oma lastele Eesti ajalugu ja kultuuri, käivad Eestis, aga ei suuda inglise keele üüratu hegemonia kontekstis eesti keelt oma lastele edasi anda?

Või siis teisest küljest, kas eestlased nõustuksid väitega, et eesti keelt on võimalik rääkida, kuid mitte tunda end eestlasena? Loomulikult on see võimalik, kuid väikese keele puhul on raske uskuda, et inime-

ne võiks näha vaeva ja keele ära õppida ilma, et ta mingil määral huvituks eesti kultuurist ja saatusest.

Ometi ei ole see sugugi nii lihtne võrrand. Vanade rahvusriikide ühendusena hõlmab Euroopa eri kontseptsioone rahvusest, riigist, nende vahekorra ning keelte kohast kogu kirevas mosaiigis. Sel sügisel, 20.–22. oktoobrini kohtusid Tartu ülikoolis tippteadlased Euroopa eri nurkadest, et ühiselt arutleda keele ja identiteediga seotud probleemide üle. Teematika oli lai, kuid hõlmas eelkõige mitmekeelsuse, vähemuskeelte ja keelepoliitika küsimusi, nähtuna erinevate erialade ja riikide vaatenurgast.

Üks põhimõte, mis jooksis läbi mitme ettekande ja diskussiooni, oli see, et identiteet ei ole konstantne, vaid pidevalt kujunev ja muutuv; inimesed võivad kujutada ja raamistada oma identiteeti eri kontekstides või rühmades erinevalt. Nagu väitis üks kõnelejatest John Joseph (Edinburghi ülikool): «Iga identiteet otsib ideaalis endale oma keelt, või vähemalt mingit osa sõnavarast, mida siseringi kõnelejad kasutavad selleks, et ennast teistest eristada, mille kaudu märgistada oma kuuluvust». Sellest tsitaadist lähtudes ei pea me rääkima keelilisest identiteedist, vaid võiksimegi eeldada, et identiteet on alati vähemal või suuremal määral seotud keelega.

Seega on keelepoliitika ülioluline instrument rahva enesemääratlemisel ja minapildi loomisel. Johanna Laakso (Viini ülikool), kes uurib väikseid keeli projekti ELDIA raames (milles osalevad ka TÜ teadlased), kõneles mitmekeelsusega seotud retoorikast ning eristas kahte metafoori: mitmekeelsus kui ressurss (keelt nähakse tööriistana) ning mitmekeelsus kui koormus (keelt kujutatakse n-ö sünnimärgina): mõlemad võivad viia vähemuskeele

devalveerimiseni. Projektis ELDIA vaadeldakse nii väheste kõnelejatega keeli (nt setu või karjala keel) kui ka selliseid keelekogukondi, kelle keelt kõneldakse kusagil ametliku keelena, aga mitte kohalikus kontekstis (nt ungarlased Austrias, eestlased Saksamaal). Kuigi need rühmad seisavad erinevate väljakutsete ees, on neil siiski ka ühiseid teemasid.

Kõnelejate arv ei ole keele elujõulisuse ainus mõõdik: keeled, mille kogukonnad on mõjutanud poliitikat ja loonud seadusandlust ja struktuure, mis toetavad näiteks keeleõpet ja meediakanalite arendamist, on õnnelikus seisus. Aga ka Euroopa kuulsaimad vähemuskeeled, nagu 9 miljoni kõneleja katalaani keel, on haavatavamad kui riigikeeled, mida jõustruktuurid toetavad.

Samas iiri keel, ametlikult nimetatud Iiri vabariigi esimeseks keeleks, on seda vaid teoorias ning tegelikult on Iirimaa põhikeel inglise keel. John Walsh tõi näiteid Iiri rahvusülikooli Galway uuringust, mille ametliku poliitika kohaselt peaksid avalikud sildid näitama iiri ja inglise keelt võrdselt ja võrdses suuruses. Selle asemel on paljudel sildidel iirikeelne tekst väiksem, kursiivis (nagu võõrkeel ikka) või üldse puudu.

Eesti keel oma väikese kõnelejate arvuga on uskumatult elujõuline ja stabiilne. Keele säilitamine on üks Eesti riigi põhiülesandeid. Eestlastel on igas valdkonnas kasutatav keel, elav ja arenev omakeelne kõrgharidus ja teadus, ning riik, mis toetab ja väärtustab nii eesti keelt riigikeelena kui ka teiste Euroopa keelte õppimist ja kasutamist.

Nüüd võiks ehk loobuda kaitseisundist ning hakata ka ise rohkem hoolitsema Eesti vähemuste eest: kümme aastat tagasi võisid raportid venelaste diskrimineerimisest tunduda eestlastele solvavana, kuna olid alles ise kümme aastat varem vabanenud vene keele ja poliitika alt.

Praegu oleks aeg tunnustada Eesti vähemusrühmi kui vähemusi nendele ettenähtud õigustega ning alustada rahvuspoliitikat, mis annaks igale kodanikule põhjust tunda end Eestis kodus ja olla selle üle uhke. Nagu kirjutas ka sümposioonil kõnelenud Martin Ehala ajalehes Postimees, et «kui vene kooride juurde tulevad eesti koorid, et laulda üks venekeelne lugu üheskoos, siis on selle emotsionaalne mõju vene kuulajale just selline, nagu laulupidu

looma peab.»

Sümposioonil jäi kõlama ka see, et hambutu keelepoliitika on ebaefektiivne. Tartu ülikooli keelepõhimõtted seavad eesmärgiks muu hulgas «suurendada keeleteadlikkust...; arendada TÜ rahvusvahelist õpi- ja töökeskkonda; panustada Eesti mitmekeelse elanikkonna keelilisse ja kultuurilisse lõimumisse.» Sümposiooni raames toimunud ülikoolide keelepoliitika diskussioonil näitas Birute Klaas-Lang, kes juhtis 2008. a TÜ keelepõhimõtete väljatöötamist, kui eneseteadlikult tegeletakse Eestis eestikeelse teaduse arendamise problemaatikaga.

Nüüd oleks aeg asuda tegutsema ka mitmekeelse elanikkonna lõimumise ja TÜ rahvusvahelise õpi- ja töökeskkonna arendamise nimel. Galway ülikooli siltide näide on vastand TÜ-le, kus eesti keel on igal pool põhiline infokandja, kuid ingliskeelset infot on vähe, mis jätab rahvusvahelise üliõpilas- ja töötajaskonna eraldi inforuumi, kui mitte infosulgu.

Martin Ehala näitlikustas, kui suurel määral elavad venelased Eestis eestlastest eraldi inforuumis (rohkem kui Lätis ja Leedus, kuigi venelasi on proportsionaalselt umbes sama palju kui Lätis). See ohustab meie riiki ning õõnestab meie püüdlusi elada tänapäevases ja kaasavas ühiskonnas.

Ka Tartu ülikoolis on arenguruumi, et ülikooli liikmetel, kes pole eestikeelsed, tekiks tunne, et nende arvamus ja heaolu on olulisel kohal kõrvuti eestlastega. Keelepõhimõtted jäävadki deklaratiivseks dokumendiks, kuni puudub mehhanism, mille-ga muudatusi ellu viia ja motiveerida harjumuste ja teadlikkuse muutmist.

Sellele süsteemselt ja regulaarselt tähelepanu pöörates võime ühel päeval avastada, et meie ümber on palju rohkem neid inimesi, kes kõnelevad eesti keelt, võib-olla vigadega, kuid hoolivalt ja eestimeelselt, kuna nende karjäär on siin alguse saanud, nende lapsed on siin hariduse saanud ja eestlased aitavad nei ennast siin kodus tunda.

Sümposiooni korraldas Tartu ülikool koostöös Coimbra ülikoolide grupi kultuuri, kunstide ja humanitaarteaduste rakkerühma ning keeleteaduse, filosoofia ja semiootika doktorikooliga. Korraldajad tänavad hasartmängumaksu nõukogu ja Tartu linnavalitsust toetuse eest. ☺

Neli usuteaduskonda

RAADI KALMISTUL TÕMBAB TÄHELEPANU VÄRSKE GRANIIDIST RIST TUNDMATU THEODOSIUS ANDREAS HARNACKI (1816–1889) KALMUL. KÕRVALPLATSIL PUHKAB TUNTUM ISIK – REKTOR JA HARNACKI ÄI PROFESSOR GUSTAV EWERS.

Varje Sootak

varje.sootak@ut.ee

Kes oli Harnack ja miks usuteaduskonna 20. taastegutsemise tähtpäeval tema hauale uus rist pandi? Veneaegse Tartu ülikooli praktilise usuteaduse professor Harnack jättis teaduskonna ajalukku mitu jälge. Dotsent Urmas Petti märgib ajalehes Eesti Kirik tema mahukast teaduspärandist kolme tähtsaimat teemat: kiriku mõistet, Luteri teoloogiat ja praktilist teoloogiat. Harnacki suurteos «Kirik, selle amet ja valitsus» on 20. sajandil kaks korda uuesti ilmunud, teda peetakse Luteri-uurimise üheks olulisemaks autoriks.

1844 nimetati Harnack ülikooli pastoriks. Petti kirjutab, et just tema teenistustega pandi 1855 alus ülikooli kogudusele. Harnacki «Vaba luterliku rahvakirik» kontseptsioon oli aga üks eeskujusid 1917. aastal EELK rajamisel.

Nii on jõudnud baltisakslase Harnacki õpetust tsaariaegse

Foto: Andres Teenus

ülikooli saksakeelsest usuteaduskonnast, kus ta haris ka eesti soost noori, meie rahvusriigi eestikeelsele usuteaduskonda, mille alguseks peetakse rootsiaegse ülikooli ladinakeelset usuteaduskonda.

ESIMENE TEADUSKOND

Kui 1632 asutati Tartus nelja teaduskonnaga klassikaline ülikool, millest traditsiooni järgi peetakse

vanimaks usuteaduskonda, osutus esimeseks kutsutud professoriks juba enne asutamist Andreas Virginius. Talle anti enne avamist doktori aste ja teaduskonnas oli ta *professor primarius* (esimene usuteadlane). Ülikooli põhiseaduse kohaselt tuli rektori valimisel silmas pidada teaduskondlikku kuuluvust, st et kõigepealt valiti rektor usuteaduskonna professorite seast. 1633 valiti esimeseks

pärisrektoriks Virginius.

Kuigi tollal lõpetati enne filosoofiateaduskond ja alles seejärel võis spetsialiseeruda usuteadusele, peeti viimast nii tähtsaks, et selle professuuri mindi üle teistestki teaduskonnadest. Usuteaduskonna professoridki istusid kirikus eespool, sammusid rongkäikude alguses jne. Teoloogiakraadi saamiseks pidi aga olema juba filosoofiateaduskonna kraad. Ka vanad keeled omandati filosoofiateaduskonnas. Sageli pidas üks õppejõud kahte professuuri, nagu näiteks heebrea ja kreeka keele professorid.

Rootsiaegne ülikool loodi Uppsala ülikooli eeskujul. Kuna luterlus oli Rootsis riigiusk, siis toodi see teoloogiline suund ka Tartusse. Eesmärk oli koolitada luteri pastoreid Eesti-, Liivi-, Kura- ja Ingerimaa ning Rootsi ja Soome koguduste tarvis.

Vaimulike puhul peeti väga oluliseks kohaliku keele oskust ja tänu sellele tegeldi ka eesti keelega. Näiteks Urvaste pastor Johann Gutsclaff avaldas ladinakeelse lõuna-eesti grammatika koos saksa-ladina-eesti sõnastikuga.

Usuteaduskonna dekaan, professor Riho Altnurme märgib, et teadustöödena olulised 183 disputatsiooni (diplomitöö 8–40 lk) on Tartus siiani alles. Ülikooli tegutsemise ajal Rootsi võimu all oli teaduskonnas kokku ainult 18 professorit (korraga oli täidetud kolm professuuri).

Kirikuloo teadur Marju Lepajõe on ühes artiklis imestanud selle üle, kuidas pärast ülikooli avamist vallandunud teadustrükiste laine. Ta küsib, et kuidas

on võimalik, et üks institutsioon suudab kohe genereerida vaimse viljakuse ja teoloogilise mõtlemise, mis kehtestab enda igaveseks Eesti teoloogia ajaloos, ja et see samm on trükisõnas jälgitav. Lepajõe peab selle põhjuseks Tartu alati toimunud kummalist, raskesti põhjendatavat entusiasmi ja pingutusi. «Teadust ja õppimist, autonoomse akadeemilise riigi olemasolu nähti väärtusena iseendas ja teatavas religioosses perspektiivis.» Vähetähtsad ei olnud ka teadussidemed Euroopa tähtsamate protestantlike ülikoolidega.

Urmas Petti kirjutab 2002. aastal teaduskonna 200. aastapäeva artiklis, et väga raske on leida seda, mis ühendab usuteaduskonna ajaloo esitatavad sündmused latusaks tervikuks. Erikeelsete nimetuste, katkestuste ja taasloomiste, kõrg- ja madalseisude põhjal leiab ta, et viimase kahesaja aasta jooksul võib kõnelda kolmest usuteaduskonnast. Kui rootsiaegse ülikooli teaduskond oli esimene, siis teine on juba tsaariajal taasisutatud ülikooli oma.

TEINE TEADUSKOND

1802 avatud ülikooli usuteaduskond oli Venemaal erandlik nähtus, sest venekeelses õppeasutuses toimus euroopalike eeskujude najal rajatud ainus saksakeelne teaduskond. See oli ka ainuke koht Venemaal, kus valmistati ette luterliku kiriku vaimulikke tervele riigile. Hilisema dekaani ja rektori, professor Johan Köpu üliõpilaspõlve mälestuste järgi valitsenud sajandivahetuse usu-

teaduskonnas täiesti saksa meel ja keel. Ka üliõpilased ja enamik õppejõude olid sakslased.

Alates 1842. aastast alustati tsaari korraldusel regulaarselt õigeusu õpetamist, kuid need õppejõud ei kuulunud usuteaduskonna struktuuri, vaid määrati ametisse. Vastukaaluks luterlikule usuteaduskonnale ehitati peahoone raekojapoolsesse tiiba vene õigeusu kirik, mille risti mahavõtmist nägi Köpp 1918. aastal.

Sel perioodil loodi teaduskonna juures ka kirikliku arheoloogia muinsusesemete kollektsioon (ristiusu arheoloogia muuseum, hilisem kabinet) ning usuteaduslik seminar (instituut). Teaduskonna praktikabaasiks oli TÜ kogudus, mis 1860. aastateni tegutses Jaani kirikus, hiljem vastavat ülikooli kirikus, millele nüüd, usuteaduskonna taasavamise tähistamisel, paigutati mälestustahvel.

Teaduskonna kõrgega jäi 19. sajandi teise poolde nagu kogu ülikooliski. Siin õppisid mitmed hiljem terves Euroopas tunnustatud õpetlased, nagu Nathanael Bonwetsch, Reinhold Karl Gustav Adolf Seeberg ja eespool märgitud prof Harnacki poeg Adolf Harnack. Altnurme sõnul võib Alexander Konstantin von Oettingeni mainida kui kohaliku päritolu õpetlast, kes võitis Euroopas kuulsust oma raamatuga «Moralstatistik» (1868). Professor Harnack avaldas 1878 paljutsiteeritud «Praktische Theologie» jne.

Urmas Petti on kirjutanud, et 19. sajandi lõpul alanud teadus-

konna allakäik jätkus hoolimata nimekatest sakslastest õppejõududest. Põhjusteks olid suurenev venestamine, keeld välismaalt õppejõude kutsuda ja teaduskonnal õigus ise õppejõude valida. 1916 sunniti ka usuteaduskonda vene keelele üle minema ning vallandati või lahkus ise osa sakslastest õppejõude. Eesti keeles võis õpetada praktilise usuteaduse õppetoolis. Lühiajalise Saksa okupatsiooni ajal (*Landesuniversitet*) 1918, kus praktiliselt ülikool ei toiminudki, kutsuti sakslastest õppejõud tagasi.

Sellest samast usuteaduskonnast sai oma hariduse ka esimene eesti rahvusest teoloogide põlvkond, sh rahvusliku liikumise suurkujud Jakob Hurt ja Villem Reiman ning vastse Eesti Vabariigi ülikooli usuteaduskonna asutamisel 1919 kaasa löönud Peeter Põld, Johan Kõpp jt.

KOLMAS TEADUSKOND

Haridusministeeriumi ettepanek oli algul avada usuteaduskonna asemel ajaloo-filosoofiateaduskonna juures ainult teoloogilist haridust andev osakond. Vaimulike ettevalmistamine jäänuks väljapoole ülikooli, kiriku enese korraldada. Märjukirjad ja ettepanekud kiirendasid Tartu ülikooli nõukogu otsust avada siiski viie professuuriga usuteaduse teaduskond. Selle koosseisu lülitati ka vene õiguse professor.

Veneaegsest ülikoolist eristab teaduskonda kiire kasv ja eestistumine, kuigi nii üliõpilaste kui ka õppejõudude hulgas oli sakslasi. Mitmed vanemad õppejõud pidasid oma loenguid jätkuvalt

Usuteaduskonna õppejõude 1939. aastal: esimeses reas vasakult Vassili Martinson, Siegfried Aaslava, Johan Kõpp. Teises reas vasakult: Elmar Salumaa, Olaf Sild, Uku Masing. Foto: erakogu

saksa keeles. Esimeseks dekaaniks kutsuti mainekas teoloog Johan Kõpp, kelle mälestustest on lugeda, et tema enda õpiajal puudus täiesti religioosse tunde kujunemisega tutvumine nii psühholoogiliselt kui ka ajalooliselt. Eesti vabariigi usuteaduskonna loomisel võttis ta seepärast õppekavasse usundiloo, usupsühholoogia ja usufilosoofia.

Lisandus teisigi uusi aineid, nagu kodumaa kirikulugu, usuline rahvateadus, eesti muinasusund. Kodumaa kirikuloo edendajaks kujunes professor Olaf Sild. Õppima asusid ka naisüliõpilased ning peagi oli neid teaduskonnas 10 protsenti. Üsna varsti hakkasid eesti soost usuteadlased kraade kaitsma ja emakeelset õppe- ning teaduskirjandust avaldama.

Ühe hilisema dekaani, professor Siegfried Aaslava kirjutisest 1932. aastal TÜ 300. aastapäeva väljaandes saab teada, kuidas veneaegsest «Piibli- ja kiriklikkude esemete kollektsioonist» kasvas välja ristiusu arheoloogia kabinet, kus uuritakse kirikuid, registreeritakse ja jäädvustatakse mälestisi, seal on suur raamatukogu, pilte, käsikirju, koopiaid jm. Suur raamatukogu asus ka usuteaduslikus seminaris. 1921 asutati ülikooli juures akadeemiline usuteadlaste selts, 1926 hakati välja andma Usuteaduslikku Ajakirja.

TÜ audoktor Elmar Salumaa kirjutab oma memuaarides «Tiib pandud aastaile õlale», kuidas vakantseid õppetooli püüti täita võimalikult *alma mater* i enda rüpes õppinud noortega isegi siis, kui nad veel vormiliselt

oma teadusastme poolest ei vastanud nõuetele. Nii valiti näiteks dotsendiks magistrid Siegfried Aaslava, Uku Masing jmt. Viimasest kujunes üks tähtsamaid 20. sajandi teolooge oma töödega vanast testamendist, semiidi keeltest ja võrdlevast usuteadusest.

Ka Salumaa ise alustas üliõpilaste õpetamist magistrina paralleelselt Treffneri gümnaasiumi õpetajana. Dekaan Riho Altnurme rõhutab, et teaduskonna professorite seast pärineb ka kaks piiskoppi – Hugo Bernhard Rahamägi ja Johan Kõpp, hilisem peapiiskop eksilis.

Ainukese Eesti evangeelse luterlikule kirikule vaimulikke ettevalmistava teaduskonna elujärje katkestas nõukogude okupatsioon 1940, selle likvideerimist põhjendati vastuolus olevana ENSV konstitutsiooniga. Õppejõud vallandati või saadeti pensionile, raamatu- ja muu vaimuvara purustati, hävitati

Dekaan professor Kalle Kasemaa kõnelemas usuteaduskonna taasavamise aktusel 1991. Foto: Andres Joola

isegi trükikojas valmimisel olnud Kõpu ja Masingu uurimused jmt kirjandus. Arreteeriti õppejõude ja saadeti Siberisse, kust enamik tagasi tulnud. Suleti kirik.

Kuigi piiskop Johan Kõpp, rektor Edgar Kant jt põhjendasid Saksa okupatsiooni ajal usutea-

duskonna avamise vajadust, anti võimalus teoloogilise hariduse jätkamiseks 1943. aastal piiskopi otsealluvuses oleva usuteaduse instituudi loomisega, mis lõpetas oma tegevuse 1944. Usuteaduse õpetamine ülikoolis oli sunnitud ootama alates teistkordse nõukogude okupatsiooni ateismi propaganda ajastust Eesti vabariigi taasiseseisvumiseni.

1991 dekaani professor Kalle Kasemaa suuresti isiklike väliskontaktide najal arendatud usuteaduskond on mittekonfessionaalne ja pakub õppimisvõimalust mis tahes usutunnistusega isikuile, ka neile, kellel kirikuga side puudub. Urmas Pettit parafraaseerides näib usuteaduskond fenomenina. Järjepidevus annab eneseteadvuse, nagu ka ühe olulise teoloogiaprofessori Harnacki-ga taastutvumine.

Kasutatud kirjandus vt: www.ajakiri.ut.ee.

Neljas teaduskond

Riho Altnurme
usuteaduskonna dekaan

Kahékümne aasta jooksul on püüeldud selle poole, et taastada 1940 katkestatud täiemõduline usuteaduskond. Kindlasti pole see olnud päris samast kohast jätkamine, kus areng katkes. Vahel on öeldud, et viimaks on see üles ehitatud. Ise ei julgeks väita, et teaduskond on valmis.

Eelkõige oleme püüdnud joonduda tänapäeva usuteaduskondadega Euroopa ja Põhja-Ameerika tippülikoolides ning võib öelda, et nüüdseks on TÜ usuteaduskonnast kujunenud võrdväärne partner rahvusvahelises teaduskoostöös ning see on üks Baltimaade tugevamaid erialaseid teaduskeskusi. Meil on silmapaistev arengut toetav järelkasv – andekad noored doktorid.

Teaduskonnal pole kunagi ol-

nud nii palju üliõpilasi ning selle aasta sisseastujad olid senistest kõrgeima keskmise hindega. Probleemiks on aga rahastamise puudulikkus. Me ei suudaks oma õppekavu ilma teadusraha-ta töös hoida.

20 aasta pärast pole teaduskond ilmselt mahult suurem, küll aga oleme veelgi arenenud sisus ja kvaliteedis. Ja kindlasti käime ajaga kaasas.

Tartu Ülikooli Kirjastuse
raamatute
**SUUR-
MÜÜK**

Special Offer!

-20%

Ainult novembris!
Ainult Tartu Ülikooli raamatupoes!

TARTU ÜLIKOOLI KIRJASTUS

www.tyk.ee

IN MEMORIAM

Kiira Aaviksoo

10.12.1955–15.10.2011

15. oktoobril lahkust meie hulgast aastaid kestnud raske haiguse tagajärjel kauaaegne kolleeg Kiira Aaviksoo. Tartu ülikooli geograafia eriala lõpetamise järel 1979. aastal jätkas Kiira tööd ülikooli taimesüsteematika ja geobotaanika kateedris, 1993. aastal doktoritöö kaitsmise järel TÜ geograafia instituudis teadurina ning seejärel 1996. aastast keskkonnaministeriumi info- ja tehnokeskuses kaugeire peaspetsialistina.

Professor Viktor Masingu juhendamisel kaitsnud doktoritöö «Application of Markov Models in Investigation of Vegetation and Land Use Dynamics in Estonian Mire Landscapes» oli üks esimesi taasiseseisvumise aastatel kaitsitud doktoritöid geograa-

fias, millel on olnud teedrajav tähendus.

Tema doktoritööd ning sellel põhinevaid artikleid ajakirjades Landscape Ecology ja Landscape and Urban Planning tsiteerivad tänaseni paljud uurimisrühmad maailmas. Stockholmi, Wagneni, Salzburgi, Turu ja Genti ülikoolis, kus Kiira ka ise mitmete projektide käigus ning loengute pidamisel viibis, meenutatakse teda kui rahvusvahelise mainega kaugeire spetsialisti. Tema tööd soode kaugeire arendamisel ning Eesti CORINE'i maakattekaardi koostamisel on rajanud aluse, millele toetub ka praegu paljude aktiivsete uurijate töö.

Lisaks edukale teadustööle leidis Kiira alati aega oma pere jaoks

Foto: Heli Raagmaa

ning linna- ja maakodu ülesehitamiseks. Pikkade aastate vältel oli ta suureks toeks oma abikaasale Jaak Aaviksoole, kes Tartu ülikooli prorektori ja rektorina, haridusministri, kaitseministri ning teadus- ja haridusministrina on andnud olulise panuse kogu meie väikese rahva hüvanguks.

Jääme Kiirat mäletama kui andekat, abivalmis ja nõudlikku kolleegi.

Geograafide nimel
Ülo Mander

ANNE LILL – 65

Foto: Andres Tennus

Oktoobrikuu keskel tähistas oma 65. sünnipäeva klassikalise filoloogia professor Anne Lill. Eesti filoloogia studiumi ajal Tartu ülikoolis individuaalprogrammi alusel omandatud lisaeriala klassikalises filoloogias kujunes lähtepunktiks tema kutsumusele ja elutööle.

1987. aastal kaitses ta kandidaadikraadi ladina ja kreeka tüvede esinemisest eestikeelses meditsiinterminoloogias. Järgmised aastad pühendas Anne Lill klassikalise filoloogia kui iseseisva

eriala taastamisele TÜs, saavutades 1990 eriala ametliku taasavamise rohkem kui 35-aastase vaheaja järel ning esimese lennu üliõpilaste vastuvõtu 1991. aastal.

Õppekava koostamine, erialakursuste ettevalmistamine, kohalike ja välisõppejõudude leidmine ning uute koolitamine, võitlus erialaraamatukogu eest, erialase teadustöö organiseerimine on olnud hiigeltöö, mis viimase kahe aastakümne jooksul on edenenud Karolingide renessansi tempos ja mõjukuses. Nüüdseks on ülikooli

lõpetanud 9 lendu klassikalisi filolooge, kaitstud 5 doktori- ja 16 teadusmagistritööd, loodud esinadatus erialases maailmaorganisatsioonis FIEC, rajatud kohalikud erialaväljaanded Acta Societatis Morgensternianae, elektrooniline Studia Humaniora Tartuensia jne.

Teadustöö aastatuhandete pikkuse ajaloo erialal nõuab järjekindlat süvenemist, pidevat kursisolekut uute leidude ja tõlgendusvõimalustega, süstematiseerimis- ja analüüsioskust. Juubilari viimaste aastate teadus-

tööst annavad tunnistust 2004. aastal ilmunud «Tragöödialeksikon» ning 2008. aastal ilmunud monograafia «Inimene ja maailm kreeka tragöödias». Uurimusi on ilmunud teistelgi teemadel: klassikalise kultuuri osa Eesti ajaloos, klassikalise filoloogia ajalugu, vanakreeka eetika ja poliitika, rooma lüürika jm.

Lisaks on Anne Lill järjekindlalt hoolitsenud antiiktekstide kommenteeritud tõlgete ilmumise eesti keeles (Apuleiuse «Metamorfoosid», Aristotelese

«Nikomachose eetika», kreeka tragöödiate tõlked), aga loonud ka õppevahendeid ning ladina-keelseid originaaltekste muusika-teoste.

Richard Kleisi õpilasena ei ole Anne Lill väsinud meile ikka ja jälle meelde tuletamast oma õpetaja motot *nulla dies sine linea*. Soovime, et see lause võiks juhtida juubilari ennastki veel palju aastaid.

õpilased ja kolleegid

topoloogia professor –
29. november

50 Külli Moont, infosüsteemi peaspetsialist – 2. november
Niina Melnikova, analüütilise keemia õppetooli laborant, elektronide paramagneetilise resonantsi ja luminofooritehnoloogia töörühma laborant – 5. november

Erika Jeret, inglise keele lektor – 8. november

Taavi Virro, hüdrobioloogia lektor, hüdrobioloogia õppetooli juhataja kohusetäitja – 18. november

Kalle Kisand, immunoloogia vanemteadur – 22. november

45 Toivo Aavik, isiksuse- ja sotsiaalpsühholoogia vanemteadur

– 28. november

35 Jaanika Haljasmäe, Erasmuse programmi koordinaator, Erasmuse programmi üldkoordinaator

– 2. november

Kerttu Torkel, sisekliiniku sekretär 6. november

Katrin Jänese, eesti keele õpetaja – 12. november

30 Maaja Kasemets-Nahkur, tugiteenuste spetsialist – 9. november

Rya Ero, molekulaarbioloogia õppetooli spetsialist – 26. november

Artjom Vargunin, stohhastiliste protsesside teadur – 29. november

25 Maria Koval, TÜ tehnoloogia-instituut laborant – 26. november

Õnnitleme

85 Ülo Kaasik, matemaatika-informaatika teaduskonna emeriitprofessor – 9. november
Urve Hanko, filosoofiateaduskonna emeriitdtsent – 11. november

70 Elle Elberg, arstiteaduskonna emeriitdtsent – 9. november
Mall Kure, arengubioloogia õppetooli laborant – 26. november

65 Mart Simm, merebioloogia vanemteadur – 10. november

55 Irja Kalbe, neuroloogia assistent – 1. november
Viktor Abramov, geomeetria ja

KAITSMISED

4. novembril kell 14.15 kaitseb **Anu Põldsam** doktoriväitekirja «Lazar Gulkowitsch – eine vergessene Stimme der Wissenschaft des Judentums. Seine Tätigkeit, sein Werk und seine Wirkung im

zeitgeschichtlichen Kontext» («Lazar Gulkowitsch – juuditeaduse (*Wissenschaft des Judentums*) unustatud esindaja. Tema elu, õpetus ja mõju ajastuloolises kontekstis»). Kaitsmine toimub TÜ nõukogu saalis. Juhendaja *prof. emer.* Kalle Kasemaa, eelretsensendid prof Stefan Schreiner

(Tübingeni ülikool, Saksamaa), dr Timotheus Arndt (Leipzigi ülikool, Saksamaa), oponent prof Stefan Schreiner (Tübingeni ülikool, Saksamaa).

7. novembril kell 12.15 kaitseb **Elena Ryabina** doktoritööd «Põhivärvinimed permi keeltes» («Basic Color Terms in Permic Languages»). Doktoritöö on vene keeles. Kaitsmine toimub TÜ nõukogu saalis. Juhendaja prof Urmas Sutrop, oponent dr Anatoli Rakin (Vene teaduste akadeemia Uurali osakond, Venemaa).

9. novembril kell 9.15 kaitseb **Kessy Abarenkov** doktoritööd «PlutoF – Cloud Database and Computing Services Supporting Biological Research» («PlutoF pilv – elurikkuse andmebaaside ja analüüsiplatvorm bioloogile»). Kaitsmine toimub Ravila 14a-1019. Juhendaja prof Urmas Kõljalg, oponent prof Peter Dawyndt (Genti ülikool, Belgia).

11. novembril kell 14.15 kaitseb **Marko Kohv** doktoritööd «Landslides in Clayey Coils of Western Estonia» («Maalihked Lääne-Eesti savipinnases»). Kaitsmine toimub Ravila 14a-1019. Juhendaja vanemteadur Tiit Hang, PhD (TÜ ÖMI), oponent Martin Geertsema, PhD (metsa, maa ja loodusvarade operatsioonide ministeerium, Kanada).

14. novembril kell 10.15 kaitseb **Pärtel Lippus** doktoritööd «The Acoustic Features and Perception of the Estonian Quantity System» («Eesti keele vältesüsteemi akustilised tunnused ja toonikontroll»). Kaitsmine toimub TÜ nõukogu saalis. Juhendaja prof Karl Pajusalu, oponent prof Stefan Werner (Ida-Soome ülikool, Soome).

14. novembril kell 12.15 kaitseb **Lya Meister** doktoritööd «Eesti vokaali- ja keelkategoriad vene emakeelega keelejuhtide tajus ja häälduses. Eksperimentaalfoneetiline uurimus». Kaitsmine toimub TÜ nõukogu saalis. Juhendajad prof Karl Pajusalu ja kna Hille Pajupuu (Eesti keele instituut), oponent prof Kari Suomi (Oulu ülikool, Soome).

15. novembril kell 14.15 kaitseb **Niina Voropajeva** doktoritööd «Elementary Excitations near the Boundary of a Strongly Correlated Crystal» («Elementaarergastused tugevalt korreleeritud kristalli pinna lähedal»). Kaitsmine toimub TÜ

nõukogu saalis. Juhendaja vanemteadur Aleksei Šerman, DSc (TÜ, FI), oponentid Andrei Mikheenkov, DSc (Vene teaduste akadeemia kõrgsurvefüüsika instituut, Moskva füüsika- ja tehnoloogia-instituut, Venemaa), dots Mihhail Klopov, PhD (TTÜ, FI).

18. novembril kell 9.15 kaitseb **Mihkel Solvak** doktoriväitekirja «Private Member's Bills in Parliament – a Comparative Study of Finland and Estonia» («Saadikute eelnõud parlamendis – Soome ja Eesti võrdlev uuring»). Kaitsmine toimub TÜ nõukogu saalis. Juhendaja prof Vello Pettai, oponent prof Matti Wiberg (Turu ülikool, Soome).

21. novembril kell 12.15 kaitseb **Margus Kanarik** doktoriväitekirja «Inter-individual Differences in Vulnerability to Depression: Regional Brain Energy Metabolism, Serotonergic Function and Behaviour in Animal Models» («Indiviididevahelised erinevused depressioonisoodumuses: aju regionaalne energiametabolism, serotoniinisüsteemi talitus ja käitumine loomkatsemudelites»). Kaitsmine toimub TÜ nõukogu saalis. Juhendaja prof Jaanus Harro, oponent prof Gregers Wegener (Aarhuse ülikool, Taani).

25. novembril kell 10.15 kaitseb **Indrek Saar** doktoritööd «Optimal Alcohol Taxation in Estonia» («Optimaalne alkoholi maksustamine Eestis»). Kaitsmine toimub Narva mnt 4-B306. Juhendaja dotsent Viktor Trasberg, PhD, oponentid prof Alari Purju, PhD (TTÜ), Tuomas Kosonen, PhD (riiklik majandusuuringute instituut, Soome).

25. novembril kell 14 kaitseb **Marina Grigorova** doktoritööd «Fine-scale Genetic Variation of Follicle-stimulating Hormone Beta-subunit Coding Gene (FSHB) and its Association with Reproductive Health» («Follikuleid-stimuleeriva hormooni beeta-alaühikut kodeeriva geeni (FSHB) järjestuse varieeruvus ja selle seos reproduktiivtervisega»). Kaitsmine toimub Riia 23-217. Juhendaja professor Maris Laan (TÜ MRI), oponent professor Ilpo Huhtaniemi (Londoni riikliku kolledži paljunemise- ja arengubioloogia instituut, Suurbritannia).

STIPENDIUM

Juri Lotmani stipendium

MTÜ Juri Lotmani fond kuulutab välja stipendiumikonkursi Tartu ülikooli magistrantidele ja doktorantidele, kes oma uurimistöös jätkavad J. Lotmani ja tema koolkonna traditsioone filoloogias ja semiootikas.

2012. aastal antakse välja kaks stipendiumi á 260 eurot, vastavalt vene filoloogia ning semiootika ja kultuuriteooria eriala magistrantidele või doktorantidele. Stipendiaatide nimed tehakse teatavaks Juri Lotmani sünnipäeval 28. veebruaril 2012.

Stipendiumi taotlemiseks võib esitada originaal-seid trükkis ilmunud või trükki antud uurimistöid – teaduslikke artikleid või artikliseeriaid, kaitstud bakalaureuse- või magistrantide ja spetsiaalselt stipendiumikonkursi jaoks kirjutatud töid, mis on valminud viimase kahe aasta jooksul (esitamise kuupäevast arvates). Konkursitööde temaatika ei

ole piiratud. Esitatud tööd võivad olla eesti, vene või inglise keeles ning peavad olema varustatud teisekeelse resümeeaga.

Konkursitööd tuleb esitada ühes eksemplaris paberil ja elektrooniliselt k.a **15. detsembriks** TÜ vene kirjanduse õppetooli aadressil Näituse 2-218 (filoloogialased tööd) ja semiootika osakonda Jakobi 2 – 317 (semiootikalased tööd).

Stipendiumi taotlejal tuleb lisaks konkursitööle esitada:

- akadeemiline CV,
- teadusliku juhendaja soovitus,
- akadeemiline öiend jooksvate õppetulemuste kohta (esimese aasta magistrantidel ja doktorantidel vastavalt bakalaureuse- või magistrantide diplomi akadeemilise öiendi koopia).

Lisainfo: Alisija Tšekada, germaani, romaani ja slaavi filoloogia instituut, tel 737 6352, alisija.tsekada@ut.ee; Ulvi Urm, filosoofia ja semiootika instituut, tel 737 5933, ulvi.urm@ut.ee.

TUNNUSTAMISED

TÜ väikese medali ja tänukirja pälvisid 65. sünnipäeval filosoofiateaduskonna kultuuriteaduste ja kunstide instituudi eesti rahvaluule dotsent **Paul Hagu**, 60. sünnipäeval majandusteaduskonna välismajanduse professor **Janno Reiljan** ning 50. sünnipäeval filosoofiateaduskonna prodekaan, germaani, romaani ja slaavi filoloogia instituudi romaani filoloogia lektor **Anu Treikelder**.

TÜ aumärgi ja tänukirjaga tunnustati 80. sünnipäeval filosoofiateaduskonna emeriitprofessorit, filoloogiadoktor **Sergei Issakovi** ja 70. sünnipäeval filosoofiateaduskonna emeriitprofessorit **Aleksandr Dulitsšenkot**.

TÜ tänukirja pälvisid 60. sünnipäeval raamatukogu kogude arenduse osakonna peaspetsialist **Lilia Külv** ja 50. sünnipäeval raamatukogu infosüsteemide osakonna peaspetsialist **Küllil Moont**.

TUNNUSTUS

Eesti akadeemilise farmaatsia seltsi liikmed otsustasid oma üldkoosolekul tunnustada TÜ farmaatsia instituudi sotsiaalfarmaatsia vanemassistenti **Daisy**

Volmerit. Rõhutati, et lisaks tulemuslikule õppe- ja teadustööle on ta loonud mitmeid kontakte teiste riikide sama eriala spetsialistidega. Tänukiri ja mälestusmeene anti Daisy Volmerile üle TÜ farmaatsia instituudi asutamise aastapäeval, 19. oktoobril.

TEATED

Parandus: UT oktoobrinumbrisse sattus peahoone auditooriume käsitlevasse artiklisse täheviiga. Kehakultuuriteaduskonna dekaan on siiski prof Mati

Pääsuke.

Novembris TÜ aulas: 4. novembril kell 10 **üleriigiline keelpillimängijate konkurs**, kell 18 Tartu I muusikakooli aastapäevakontsert; 10. novembril kell 14 maailma **kultuurinõukogu auhinnatsere-**

moonia; 12. novembril kell 16 **XVII Lõuna-Eesti meestelaulu päev** (Alo Ritsing – 75); 13. novembril kell 13 **isadepäeva kontsert**; 16. novembril kell 19 Eesti Kontserdi **kontsert**, katkendeid Mozarti ooperist «Don Giovanni» ja Schuberti laule esitavad metsosopran Helen Lokuta, bariton René Soom ning Tarmo Eespere ja Marko Martin klaveril; 18. novembril kell 18 Eesti filharmoonia kammerkoori **kontsert**; 19. novembril kell 12 Eesti naisüliõpilaste seltsi **100. aastapäeva aktus**, kell 17 XVII Tartu ja Tartumaa **naiskooride laulupäev**; 24. novembril kell 19 «Fiesta de le Guitara 2011» – Tallinna kitarrikvarteti **kontsert**; 25. novembril kell 19 «Fiesta de le Guitara 2011» **lõppkontsert**.

5. novembril kell 11 toimub **ajakirjandusajaloo-konverents** «Sissevaated eesti ajakirjanduslukkudele», millega tähistatakse Anton Jürgensteini 150. sünniaastapäeva. Konverentsi eesmärgiks on väärikalt meeles pidada eesti kultuuritegelase teeneid ning meenutada, kust pärinevad eesti naiskorporantluse juured. Planeeritud ettekanded avavad Eesti ajakirjanduse eri tahke. Teiste seas esinevad ERM-i direktor Krista Aru, ajakirja Eesti Naine peatoimetaja Aita Kivi ja ajalehe Peterburi Teataja toimetaja Veronika Makhtina. Teemadest vaadeldakse näiteks ajakirjanduse võimalikkust Nõukogude okupatsiooni ja tsensuuri tingimustes ja eesti ajalehtede välimumust läbi ajaloo. Konverents toimub korp! Filiae Patriae konvendis (Struve 4).

8. novembril kell 15.15 peab maailma kultuuri-nõukogu president ning Nobeli preemia laureaat prof Edmond H. Fisher Chemicumis **avaliku loengu** teemal «The Origin of Reversible Protein Phosphorylation as a Regulatory Mechanism». 9. novembril kell 10 peab Chemicumis avaliku loengu Geoffrey A. Ozin teemal «How Green Does Your Nanomaterials Garden Grow». 9. novembril kell 14 peab ülikooli peahoones avaliku loengu Todd Siler teemal «ArtScience: Cultivating A World of Metaphormers (Lifelong Learners, Discoverers, Creators, Inventors, Innovators, Problem-Solvers, Collaborators)». 10. novembril kell 10 peab prof Zafra Lerman avaliku loengu teemal «Science Education in 3-D for All Levels of Education.doc: Drawing, Dance, Drama and Computer Animation».

TÜ pensionäride **ühingus Vitae:** 9. novembril

kell 14 Raekoja plats 12 räägib major Tamur Kusnets meile Eesti kaitsevääst, 15. novembril kell 11 **humanitaaria klubi**, 15. novembril kell 13 **elulooring**, 19. novembril kell 11 **ekskliibrise klubi**, 24. novembril kell 15 **keemikute klubi**, 28. novembril kell 16 **põltsamaalaste klubi**, 29. novembril kell 15 **matemaatikute klubi**, 1. detsembril kell 12.30 arstide klubi.

TÜ ajaloo muuseumi ja AHHA **huviõhtute sarjas** «Teadlasega planetaariumis»: 9. novembril kell 19 ja 20 TÜ ajaloo muuseumi valges saalis «Planetaarium tuleb külla»; 16. novembril kell 19 ja 20 Tartu tähetornis «Klassikalised planetaariumid»; 23. novembril kell 19 ja 20 teaduskeskuses AHHA «Kaasaegsed planetaariumid». Huviõhtutele on oodatud noored vanuses 14–18. Registreerumine huviõhtutele toimub aadressil www.ajaloomuuseum.ut.ee/planetaarium.

11. novembril kell 11 toimub TÜ ajaloo muuseumi valges saalis **konverents** «Eesti keel kõrgkoolis: viis aastat eesti keele suulise ja kirjaliku väljenduse õpet Tartu ülikoolis». Peetakse ettekandeid keele- ja väljendusoskusest, millele järgneb paneeldiskussioon eesti keele oleviku ja tuleviku üle. Oma osavõtust teatage hiljemalt 7. novembriks eesti ja üldkeeleteaduse instituudi õppekorralduse spetsialistile Mare Valgele telefonil 737 5224 või e-posti aadressil mare.valge@ut.ee.

Õpetatud Eesti Seltsis: 16. novembril kell 16.15 esinevad Martin Malve ja Ain Mäesalu ettekandega «Pärnumaa Mihkli kiriku võlvipealsete arheoloogiliste kaevamiste tulemustest». **Koosolek** toimub Lossi 3-427. 25. novembril kell 14-17 toimub trükimuseumis **konverents** «175 aastat ajalehe Das Inland ilmumise algusest ja 150 aastat Kalevipoja viimase vihiku ilmumisest». Ettekannetega esinevad Liina Lukas, Janet Laidla, Mari-Ann Palm, Malle Saalupere, Kersti Taal ja Lemmit Kaplinski. Avatakse ka näitus Õpetatud Eesti Seltsi trükiklišeest. Täpsem info: www.ut.ee/OES.

Tartu üliõpilasteater mängib oma uusimat lavastust Mrožeki «Ulgumerel» Athena keskuse pööringusaalis. Kalev Kudu lavastatud julma komöödia esietendus toimub 1. novembril kell 19. Järgmised etendused on samal ajal 2., 8., 9., 15., 22., 23., 29. ja 30. novembril.

UNIVERSITAS TARTUENSIS

Tartu Ülikool
Ülikooli 18, 50090 TARTU
Tel: 737 5100
E-post: info@ut.ee
www.ut.ee